

رای گرفته شود قیام نمایند (اغلب قیام نکردند)
رئیس - اکثریت حاصل نشد پس با اضافه
حقوق رای می گیریم کسانی که تصویب می کنند
ده هزار فرانک اضافه مراجع بمسئوم نارزداده شود
ورقه سفید خواهند داد - [رای گرفته شد
معاذ الملک نتیجه رای را با بطور اعلام کرد عده
حاضر (۵۷) ورقه سفید (۳۲) ورقه آبی (۱۲)
امتناع (۱۳)

رئیس - با اکثریت پذیرفته شد
اسامی رد کنندگان :

نواب . عز الملک . وحید الملک . بهجت
آقا سید محمد باقر ادیب . ادیب التجار . نجات
ممتاز الملک . منتصر السلطان . حاجی آقا صدیق
حضرت . آقا شیخ اسمعیل هشتروندی
اسامی قبول کنندگان :

معاذ الملک . ارباب کبکسر و . حاجی سید
ابراهیم مدرسی . ضیاء الملک . افتخار الواعظین
متین السلطنه . آدینه محمد خان . وکیل التجار .
آقا شیخ ابراهیم زنجانی . مستشار الدوله . معتمد
التجار . آقا شیخ رضا . دکتر امیرخان . شیبانی
صدرالعلماء . حکیم الملک . ممتاز الدوله . اسدالله
میرزا . میرزا ابراهیم خان . حاجی محمد کریم
خان . آقا شیخ علی خراسانی . آقا سید محمد رضا
مؤمن الملک . عز الملک . وکیل رعایا . فهم
الملک . ابوالقاسم میرزا . ذکاء الملک . حاجی
میرزا آقا . آقا عبدالحسین . میرزا مرتضی قلیخان
آقامحمد . حاج مصدق الملک .

رئیس - دستور روز شنبه - رایورت بودجه
راجع بخالصجات رایورت بودجه راجع بمسافرت
مأمورین خارجه - ایضاً راجع بمسئومین تان باژیکی
ایضاً راجع بتقاضای وزیر جنگ در باب خرید اسلحه
رایورت نظام در خصوص پنجهزار تفنگ که
بتصویب سردار ملی خرید شده است . رایورت
نظام راجع بمشین آلات توپخانه و غیره [در این
موقع کدو ساعت از شب گذشته بود رئیس حرکت
کرد مجلس ختم شد]

جلسه ۱۰۵

صورت مشروح روز شنبه دهم

جمادی الثانیه ۱۳۲۸

مجلس تقریباً دو ساعت و نیم قبل از غروب ریاست
آقای ممتاز الدوله نایب رئیس تشکیل گردید
صورت مجلس روز پنجشنبه را آقای معاذ الملک
قرائت نمود .

نایب رئیس - ملاحظه در صورت مجلس هست ؟
وکیل التجار - در تمام مواد رای گرفته نشد
فقط در اضافه ده هزار فرانک رای گرفته شد دیگر
اینکه استدعا میکنم مقرر بفرمائید در موض کتترات
قرارداده یا مقاوله نامه نوشته شود .

نایب رئیس - سه فقره رای گرفته شد یکی
در اساس کتترات بود که رای گرفته شد در اینکه
مجلس تجدید این کتترات را تصویب میکند یا خیر
و تصویب شد یکی هم در تصویب ده هزار فرانک که
سالیانه اضافه شود و یکی هم رای گرفته شد که

داخل مواد شویم و ماده بماده رای بگیریم که در شد
وکیل التجار - صحیح است بنده هم میخواستیم
عرض کنم که در مواد داخل نشدیم فقط یکمرتبه
رای گرفته شد با اضافه ده هزار فرانک .

محمد هاشم میرزا - در مسئله حاج عدل -
السلطنه در رایورت کمیسیون ماهیانه دو هزار و
پانصد تومان تصویب شده بود و در صورت مجلس
دو هزار تومان نوشته شده است .

نایب رئیس - رجوع باصل می کنیم رایورت
کمیسیون بودجه راجع بخالصجات است قرائت میشود
(آقای میرزا مرتضی قلیخان رایورت کمیسیون
بودجه را قرائت کردند که چندی قبل عربضه از
طرف بصیر الملک و ممتاز الملک بمجلس داده شده
بود مشعر بر اینکه محل خوار را وزارت مالیه پنج
ساله بما اجازه داده بعد از پنجمه پانزده ساله بهیئت
کمپانی واگذار کرده از وزارت مالیه تحقیق شد
جواب دادند که وزارت مالیه چون احتیاط کرد که
اگر محل خوار و شهریار باین دونفر باشد مال دیوان
بکلی از میان می رود باین جهت بکمپانی واگذار کرده
و در ضمن این تحقیقات عربضه از طرف جمع کثیری
از تجار و اصناف تهران رسید که خالصجات طهران
را بدون اعلان عمومی و ترتیب مزایده شزده ساله
بکمپانی اجازه داده اند و این ترتیب برخلاف اصول
مشروطیت است و چون مجلس و کمیسیون هیچ سابقه
از این عمل نداشتند توضیحات کامله در این باب
خواستند و بعد از آنکه شرح مفصل اظهار داشتند
کمیسیون آن جواب را کافی ندانسته از وزارت مالیه
تقاضا نمود مواد اجاره نامه کمپانی را بایک نفر از
وزارت مالیه برای مذاکرات در اینخصوص بفرستند
پس از فرستادن صورت اجازه نامه و آقای حاج معین
دفتر برای دادن پاره توضیحات و مذاکرات لازم
با ملاحظه اطراف کار بالاخره کمیسیون صحت
این معامله را نمیتواند تصدیق کند و این طور
صلاح می داند که بواسطه استقرار داخلی دولت
خودش این خالصجات را اداره نماید و در صورتی
که بنای اجازه باشد پس از اعلان عمومی و ترتیب
مزایده با شرایط بمجلس شورای ملی پیشنهاد نماید
که پس از مذاقه و شور رای قطعی در آن باب داده
شود . صورت لایحه وزارت مالیه که در جواب کمیسیون
در مقام توضیح اظهار داشته بود و صورت قرارداد
و اجازه نامه فیما بین کمپانی و وزارت مالیه مشتمل
بر هیجده ماده را نیز قرائت نمودند .)

حاج آقا - چون این کتترات که بسته شده
فقط باید در اساس صحبت کرد و در موادش
نباید مذاکره کرد از این جهت بنده عرض کردم
موادش خوانده شود برای اینکه فایده ندارد اساساً این
قرارداده و اجازه دولتی بمجلس بیاید و حال اینکه
کتترات و اجازه نامه بنص قانون اساسی از حقوق
ثابت مجلس است و چندین مرتبه در این مجلس مذاکره
شد تصویب و لو بجا انکار کردند بیک همچه قرارداد نامه گمان
می کنم که در زمان استبداد هم بسته نشده است
چه رسد بزمان مشروطه و ترتیب قانونی بیک چنین
مقاوله نامه که اساس امور رعیت و تمام پیش آمد
سعادت و شقاوت نمایندگی او را بدست کمپانی می

دهد بدون اینکه این مسئله بمزایده گذارده شود و
احدی از این ترتیب اطلاع پیدا نماید و رای ملت
در اینخصوص کشف شود بدون اینکه کسی نیست که
شرایط سهل تر از این را قبول می کند وزارت مالیه
که تمام اموال خالصجات دولتی از این باب
و غیره بطوری که در رایورت ذکر شده باین کمپانی
داده اند هیچ باین کرده که در این مدت رعیت بیچاره
پیش آمدند کانی را در رشته سعادت بیاندازد و هیچ
پیش بینی کرده اند که زندگانی را مشت رعیت بیچاره
آنجا در این شانزده سال مدت بچه نوع خواهد بود ؟
و حال آنکه باین ترتیب که اینجا نوشته اند تمام پیش
آمد کار آنها را داده اند بدست یک کمپانی بدون
این که ذره از حال آنها ملاحظه کرده باشند ما که
یک دسته از وکلای ملت هستیم و می خواهیم در
آئیه تأمین کنیم زندگانی رعایا را حتی اینکه می
گوئیم من بعد باید املاک بر رعیت فروخته شود و
زندگانی آنها بهتر از سابق مرتب شود و در صورتی
که ما بملک رعایا معلوم نیست شانزده سال نباید
یک کمپانی تمام پیش آمد زندگانی این مردم
بیچاره را در دست بگیرد و تمام پیش آمد خالصجات
دولتی که بهتر از بیشتر ممکن است آنها را تأمین کرد
بآنها سپرده آئیم باین مقاوله نامه که باید آن بمجلس
آمده و نه بمزایده گذارده شده است و بعد هم که
اظهار شده است بوزارت مالیه که هستند کسانی که
بهمین طوری که کمپانی قبول رده بشرایط سهل
تر قبول می نمایند و بالاخره بعد از تذکرات متعذر
میشوند باینکه وزارت مالیه تأمین نداشت و این که
بمزایده گذاشته ترتیب مزایده این است که هر کس
می آید می گوید من باین شرایط قبول می کنم ملاحظه
کنند و بشرایط سهلتر باشخصی که می دانند بدهند
و تکلیف وزارت مالیه نیز در این مسئله این بود
که اینهایی که شرایط بمجلس داده اند بخواهد
و از آنها در مقابل تأمین ضامن مطالبه نمایند این که
بدون مذاکره بگویند که من چون تسامحین
نداشتم باین کمپانی واگذار کردم
و رفیع بد اشخاص سابق را از این خالصجات نماید و یکی
دیگر بنده گمان میکنم که این مسئله دقت زیاد لازم
دارد و کمیسیون نظریات خود را بخوبی بعمل آورده
و هر قدر مذاقه شود بهتر از این گمان نمیکند ملاحظه
شود و همانطوریکه رایورت داده اند باید این مسئله
بمزایده گذارده شود و هر کسی بشرایط سهلتر قبول
کرد باوداده شود والا کتترات پانزده ساله امروزه در
این مملکت بسته نشود .

منتصر السلطان - بنده اولاً یک چیزی لازم

است عرض کنم و بعد که داخل مواد شدیم اگر مجلس
صلاح دانست این مسئله را رجوع کند بکمیسیون بودجه
یا کمیسیون قوانین مالیه برای این که ما اگر
بخواهیم افو بکنیم این کمپانی را بگذر کلی بدوات
میخورد بیک علت و بعد هم عیوبات این که اگر بکارهای
این کمپانی و شرایط این قرارداد در مجلس رسیدگی
نشود عرضی میکنم علت اینکه اگر این کمپانی افو
شود بگذر کلی بدوات میخورد این است که ایالات
آنجا و فتیکه اطلاع پیدا کردند میگویند شما ارباب
ما نیستید و هیچ اطاعت آنها را نمیکند و محصول را
هم کمپانی و ایلات میبرند میخورند آنوقت کمپانی
میگوید که چون شما شهرت داده اید برضما هارعا را از
ما اطاعت نکردند و ما نتوانستیم محصول را دریافت نمائیم

انجا آنوقت بکسر کلی بدولت خورده و یک ادعای کلی از دولت خواهند کرد که مادرماهی فلاقت درمخارج کرده ایم و بواسطه این اشتها را از بین برده است و رفته رفته دچار کلی اشکالات خواهیم شد باینجهت پیشنهاد میکنم که رجوع شود بکمسیون بودجه یا کمسیون قوانین مالبه که کمسیون بآنها مذاکره کرده بعضی مواد بآنها پیشنهاد نماید اگر کمپانی پیشنهاد کمسیون را قبول کرد که هیچ والا آنوقت کمسیون دیگری را بخواهد و در این خصوص داخل مذاکره شود مقصودم این است طوری اقدام شود که اسباب تولید ضرری برای دولت نشود اما ایراداتی که راجع باین مقوله نامه است یکی این است که در ماده دوم ذکر می کنند که کمپانی متعهد است از بابت این معامله و اجاره مبلغ پنجاه هزار تومان نقداً بدولت پرداخته و در مدت سه سال بدون نزول این مبلغ را از بابت نقدی املاک خالصه که بایست بدولت بپردازد در هر سالی یک ثلث از آن را محسوب بدارد در ماده دیگر مینویسد که معادل بیست هزار تومان از بابت ضرر غله خوار بکمپانی تخفیف داده شود که در شش سال اول دریافت شود در صورتیکه تنزیل آن را در این مدت اگر بخواهیم حساب کنیم قریب سه هزار تومان می شود بعلاوه دو هزار خردار را باین قسم تخفیف گرفته اند در صورتیکه در وقته نان شهر امسال ما کندم خوار را خرداری هفت تومان میخریدیم دیگر آنکه در ماده پنجم در باب آفت ذکر کرده اند (چنانچه آفت ارضی و سماوی در هر بلو کی از صیفی و شتوی و باغات حادث شود و آفت مزبوره نسبت بیک بلو کی عمومیت داشته باشد کمپانی متعهد است که قبل از حصا و برداشت زراعت وزارت مالبه را مسبق و مستحضر نماید وزارت مالبه هم به شومیز خواهد در ستاد و آنچه بواسطه آفت و کم آبی ضرر وارد شود و راجع باهمال و کوتاهی در عمل زراعت باشد بعد از وضع مخارج مأمورین کسری همان بلوک آفت رسیده را از بابت مال الاجاره همان سند با کمپانی محسوب دارد) همیشه رسم است وقتی که چهار پنجهزار تومان در یک معامله یک کروری آفتی وارد آید آنرا طرف باید قبول کند دیگر بدولت اظهار نمیدارد بعلاوه می نویسد که (و اگر یک ماه بگذرد و ممیز از طرف دولت بمحل حاضر نشود تحقیقات و قلمدادی خود کمپانی در خسارات و آفات وارد محل اعتماد و قبول وزارت مالبه خواهد بود) یعنی اگر چه بنویسد هیچ زراعت نشده و وزارت مالبه رسیده کی نکرد باید قبول کند پس در اینجا یک اختیار تامه داده ایم بکمپانی بدون اطلاع و بدون می توانم عرض کنم که این بدترین مواد است یکی دیگر در باب بدست که دولت سابقاً خودش با گاو خودش می کاشت و ممیزین می فرستاد و بآن میزان مستأجرین اجاره میداد و سال دیگر مجدداً زراعت می کاشت و بذر میداد ولی چیز را که ما شانزده ساله اجاره داده ایم دیگر ذکر شود که هر ساله بذر بدهیم فقط یک بذر باید بدهیم این یک عیبش دیگر اینکه میخواهد در شانزده سال اجاره بدهد و این یک عیب بزرگی خواهد بود دیگر اینکه در ماده هشتم

ذکر می کنند (کمپانی متعهد است در هر سال بعد از انقضاء مدت پنجاه از برج حمل گذشته وجه اجاره و حقوق دولت را بعد از وضع مخارج دستورالعملی نقداً و جنساً تا آخر بقسط بپردازد) در صورتیکه مالکین مال الاجاره را در نودم نوروز شروع بگرفتن می نمایند بجهت این که طالبی و گرمک و زراعت صیفی و جورا که زودتر میرسد در این موقع میدهد پس باید چهار ماه از اول سال گذشته بدهند چون بعضی از زراعت جات مثل ارزن و مثل کنگد نیست که در موقع بدست می آید و دیگر هیچ زراعتی تا پائیز نمی آید مگر هندوانه پائیز کاری و تفاوت این مدت را که شروع بپرداخت محصول میشود اگر بقانون تنزیل حساب کنیم خیلی خواهد شد دیگر آنکه در ماده نهم در صورتیکه در آخر شانزده سال اجاره منفصل شده و مجدداً اجاره داده اند می نویسد (در آخر مدت کمپانی هر قدر محصول صیفی و شتوی در محل داشته باشد می تواند اول آن سنه نگاهدارد و اگر محصول صیفی و شتوی کسی از کمپانی در سال آخر محتاج بآب باشد باید بقدر ضرورت آب داده شود که آن محصول را مشروب نماید) و این برخلاف زراعت ولایات دیگر است بجهت اینکه در آنجا باید از اول تابستان شروع بذر کاری شود و وقتی که این راه اختیار او گذارید تا مدت نه ماه و او نتوانست بذر کاری کند آن وقت در آن سال یک کرور ضرر شده است برای این که بذر نکاشته است و بعلاوه ممکن است که یک سال تماماً آب را نگاهدارد و تمام خالصجات شما بخواهد و یکی دیگر باز در همین ماده می نویسد که (در صورت انفصال آنچه از اعپانی که بر حسب اجاره دولت بذر کرده باشند بطور وضوح معلوم باشد که کمپانی بخرج خود احداث و موجود کرده است مطابق تقویم مقومین مقبول الطرفین قیمت آنرا بکمپانی بدهد و همچنین آنچه اشجار و باغات احداث کرده باریشه یونجه متعلق بکمپانی باشد و متعلق آنها بکمپانی واضح باشد دولت مطابق معمول هر محلی سهم کمپانی را بخود کمپانی واگذار یا از کمپانی خریداری نماید) یعنی کمپانی بعد از انقضاء ایشدت میتواند برعیت بیچاره بگوید بیائید قیمتش را بمن بدهید و حال این که مایک باقی را در کمسیون تصویب کردیم یک شرطی و نمایندگان محترم دلتنگ بودند از بنده و دیگران که بعد از یکسال یک کرور درخت بگیریم و حالا در اینجا نوشته شده است که بعد از ایشدت این کمپانی شریک شما باشد یعنی درخت و یونجه خود را میتواند باقی بگذارد و آنکه بگوید قرار نامه ها باید بمجلس بیاید بهمین ملاحظه است که رعایت این قسم از شرایط باید بشود دیگر آنکه یک ماده در این جاهست راجع بر رعایای بیچاره آنجا رسم است هر رعیتی که در خانه خودش یک خریطه و دیواری میکشد که بره و بزغاله خودش را نگاه بدارد و یک باغچه کوچکی هم سبزیجات برای خودش میکارد و این جا ذکر کرده است که اگر رعیت باغی در اطراف خانه خود گرفته بذر کاری نماید کمپانی حق دارد بقانون خالصجات رفتار کند و مالیات بگیرد و یکی از مواد که بیش بنده بدترین مواد است بنده آنرا از تمام مواد بدتر میدانم بجهت اینکه این مواد را ممکنست بگوئیم بخشش کرده ایم و از حقوق ملت بخشیده ایم و آن اینست که ما قضاوت را با خود کمپانی گذارده ایم که انتهاب آن بتصویب کمپانی باشد و این خیلی معایب

خواهد داشت و اگر نظر تان باشد در سینه قبل یکی از شرکاء این کمپانی بهمین ملاحظه حکومت آنجا را قبول کرد و آنطور حادثات پیش آمد که دولت مجبور بفرستادن اردو گردید پس حالا عقیده شخصی خودم را هم لازم است عرض کنم که بیش از این در این باب مذاکره نشود و این مطلب رجوع شود بکمسیون بودجه یا کمسیون قوانین مالبه ولی اگر بکمسیون بودجه رجوع شود بهتر است بجهت اینکه اطلاعات ذراعتی آنها بیشتر است که در آنجا وزارت مالبه را بخواهند و در این باب مذاکرات لازمه را کرده نتیجه را بمجلس علنی راپورت بدهند والا باین ترتیب ضرر کلی باین کسر بودجه که ما امساله داریم بدولت وارد خواهد آمد دیگر بسته برای مجلس است .

آقای میرزا اسمعیل نویری - بنده چون می دانم باین راپورت هیچکس مخالف نیست که بنده بعد از او حرف بزنم از این جهت عرض میکنم که هیچ نمی شود این را اجاره نامه یا کنترات نامه اسم بگذاریم مگر اینکه بگوئیم یک معاهده نامه است که با کمپانی بسته شده است و این را بنده اساساً منافی مشروطیت می دانم و هیچ مجلسی نمیتواند تصویب نماید که اختیار یکقطعه زمین را دست یک هیئتی بدهیم که مختار باشد و هر قسم بخواهد رفتار نماید و حکومت آنجا را داشته باشد نمی دانم چه طور شده است که وزارت مالبه یک همچو اختیاری را داده است و بنده خیلی خوب می دانم که وزارت مالبه خودش در اینجا حاضر شده باین شوالات و ایراداتی که اظهار شد جواب میگفت و بنده هیچ تصور نمی کنم که وزارت مالبه بیاید و باین اظهارات جواب بگوید یا اینکه یکی از نمایندگان باراپورت کمسیون مخالفت نماید یعنی باین معاهده نامه که با این کمپانی شده است (گفتند صحیح است)

تقی زاده - در مسئله اجاره نامه که باید به مجلس بیاید و بتصویب مجلس باشد یا اینکه وزراء خودشان می توانند مکرر مذاکره شده است و همیشه ادعای مالین بوده است که از وظایف مجلس است و باینستنی بمجلس بیاید و حالا آمده است و در خود این قرائنامه نوشته شده است که بطوری که در مجلس سابق قرار شده بود و این خودش یک دلیل واضحی است که باید کنتراتها و اجاره نامه ها بمجلس بیاید و بنده هر وقت هریک از این قرار نامه ها بمجلس میاید لازم میدانم که در باب آن طرح قانونی تا کید نمایم که زودتر بمجلس بیاید و اگر مایک چنین قاعده کلی اتخاذ میکردیم و تمام و کلا در آن اتفاق میکردند آنوقت از این مذاکرات آسوده میشدیم .

نایب رئیس - این مطلب در دستور جلسه آتی منظور خواهد شد .

تقی زاده - در هر صورت بنده لازم میدانم که وزیر مالبه بیاید برای اینکه بدون وزیر نمیشود در اینخصوص مذاکره کرد و لازم نیست که بکمسیون رجوع شود لکن یک مطلبی دیگر در اینجا است که اساسی است و آن این است که بنده خیال میکنم هیچیک از نمایندگان دولتی را اجاره ندهیم برای اینکه این علامت این است که مثل ۲۰ سال پیش است و سالهای قدیم که گمرک کرمانشاه را اجاره میدادند و این خودش نهایت ضعف است که دولت خودش از استیفاء حق

عاجز است و تلگراف و پستخانه را اجاره میدهد بترتیب ملوک الطوائفی که هر قطعه از عایدات مملکت دست یک کسی باشد بنده خیال میکنم اگر دولت خودش میتواند اداره نماید خوب است بعنوان استخدام یک نفری را بیاوریم و اداره کردن این قسم کارها را در عهده او بگذاریم که مرکزیت پیدا کند و تمام امارات را باو بسپاریم که وقتی وزیر مالیه میگویند یعنی اندیگر آخر مالیه مملکت در عهده اوست که بایستی اداره کرده دریافت نماید و در اینخصوص هم بیش از این مذاکره لازم نیست و همانطوری که آقای آقامیرزا اسمعیل نوبری گفتند این منافی اصول مشروطیت است که ما در جای خیلی دور نه در کنار طهران یکمده نفوسی را باندازه نفوس طهران مثل قرون وسطی یا عربستان اختیار شان را بدست یک هیئتی بگذاریم که هر طوری میل آنهاست با این عده رفتار نماید و استیفای حقوق خود را بکنند در این صورت اگر مجلس متفق است در اینمطلب اساسی که عرض کردم رأی بدهد دیگر لازم نیست هیچ از این ترتیب ها مذاکره شود اگر دولت از عهده اداره کردن املاک و مستغلات خودش برنماید لازم است یک نفر خارجی را که بلدیت داشته باشد از خارج بیاورد و آنها را اداره نماید و اگر عاجز نیست و میتواند خودش اداره نماید.

حاجی شیخعلی - بنده عرض میکنم ماری دادیم در خصوص استقراض داخلی که خالصجات وثیقه باشد بجهت استقراض داخلی و بجهت اداره شدن او گفتیم دولت خودش خالصجات را اداره کند در صورتیکه برای آن رأی دادیم دیگر مذاکرات در اینخصوص اسلا موضوع ندارد.

وکیل التجار - بنده فقط از یک نظر با آقای تقی زاده هم عقیده هستم و بجهت همان آمدم اینجا درست است دولت البته قدرت همه چیز را دارد و میتواند عایدات خود را اداره کند ولی املاک غیر از کمرک و غیره است املاک را اگر یک مستأجری در یک مدت معین ولی نه در مدت زیادی که بپانزده یا شانزده سال باشد در یک مدتی که چندان زیاد نباشد اجاره نماید و آنطوریکه باید و لازم است بجهت منافع خودش و دولت دقت کند عقیده بنده این است که صحیح است و صلاح امروزه دولت این است که بدهد لکن نه بطوریکه آنجا نوشته شده است که باید هیچیک از این شرایط را بنده شرطی نمی توانم بگویم که بین موجری و مستأجری شده باشد و هیچ کدام را صحیح نمی دانم و داخل جزئیات آنهم نمی شوم برای اینکه تمام آنها غلط است و هیچ لازم نیست که در این خصوص مذاکره شود و در باقی بیانات آقای تقی زاده هم راهم و کلیه می خواهم اینرا هم یادآوری کنم که بنده از این هر چه که می نویسم بنویسم.

بموجب قرارداد سابق یا بموجب تخفیفی که سابق داده شده است یا بر حسب مخارجی که در سابق میشد برای اینکه کارهای سابق نمی شود برای ما سرمشق شود و چیزهایی که در سابق قبول میشد امروز نمی شود قبول کرد و به همین جهت اینرا نمیشود اجاره نامه گفت بجهت اینکه معنی اجاره اینست که تمام چیزها در آن توضیح شود که سالی فلان مبلغ تخفیف و سالی فلان مبلغ مخارج و سالی فلان مبلغ دریافت می شود و تمام جزئیات باید در آن قرارنامه

تصریح شود و مقید کردن به ترتیبات سابق را بکلی غلط میدانم.

نایب رئیس - خیلی از آقایان اجازه نطق خواسته اند وزیر مالیه هم بموجب تلفونی که آلان کرده اند امروز نمیتوانند تشریف بیاورند و بدون حضور ایشان هم که این مطلب ختم نمی شود خوب است اینرا بگذاریم در یک جلسه که وزیر هم تشریف بیاورند و در حضور ایشان مذاکره این فقره ختم شود [گفتند صحیح است]

نایب رئیس - بلی ممکن است که وزیر مالیه یا معاون ایشان در جلسه آتی بیایند و در اینخصوص مذاکره شده و رأی گرفته شود.

حاج شیخعلی - آن مطلبی را که بنده عرض کردم راجع با استقراض داخلی بود عرض میکنم در صورتی که آن ترتیب را تصویب کردیم این دیگر بکلی از میان میرود.

کاشف - بنده عرض می کنم بعد از چندین ماه که این اجازه نامه یا تعهد یا معاوضه نامه هر چه آقایان بگویند بمجلس میاید و تقریباً یک ساعت وقت مجلس را ضایع می کنیم از راجع می کنیم بجلسه دیگر که وزیر تشریف آورده و در حضور ایشان مطرح شود و وقتی که وزیر تشریف آوردند همین طور که این نطقها شد یک حملاتی ایشان خواهند شد کلیه مادر برهم زدن مطالبید طولانی داریم لکن ملاحظه می کنم که وزارت مالیه یک قرار دادی نموده و امضاء کرده است و لایحی هم بی جهت پول خودش را نداده البته نظارش بتمتعاتی بوده است این اظهاراتی که آقای منتصر السلطان نمودند و در خاتمه گفتند که رجوع شود بکمسیون بودجه یا کمسیون قوانین مالیه خوب است همانطور قبل از اینکه آقای وزیر اینجا تشریف بیاورند و پس از مذاکرات زیاد بالاخره هیچ نتیجه معلوم نشود این را رجوع کنیم که یک مذاکره در اینباب با حضور وزیر مالیه بنمایند آن وقت نتیجه را بمجلس راپورت بدهند والا شما می خواهید وجه استقراض را ازین محل بردارید باید یک قسمی کنید که اسباب خسارتی نشود امروز اگر این قرار داد باطل شود آنها عمل خودشان را کرده اند و محصول را مشغول برداشت هستند اگر قرار شود رد پانچدید شود بری آتی خواهد بود و این مذاکره فعلاً اسباب این میشود آن مباشرینی که بآنجا رفته تمام بیکار خواهند ماند و باین واسطه مقدار کلی ضرر دولت خواهد شد و بنده میگویم ولی اساساً باید امروز این مطلب معلوم شود که این را اساساً قبول می کنند یا قبول نمی کنند و اگر شرایطی هم هست باید معلوم شود که چه ترتیب خواهد بود.

فهییم الملک - اینکه در باب ارجاع این مطلب بکمسیون مذاکره میشود باید معلوم شود که کمسیون بودجه چه کار کند این یک قرار دادی است و خودشان هم ذکر می کنند که یک قرار دادی قبل از تصویب مجلس شده است و در قرار داد هم که مبلفی گرفته شد کمسیون بودجه این را بطور تصحیح نماید لابد وقتی که در کمسیون مطرح شد کمسیون خواهد گفت که

آن قرار دادی که بتصویب مجلس شده است باید بر قرار باشد آن وقت این قرار داد بکلی لغو خواهد شد و کلیه اداره کردن این خالصجات را دولت باید خیلی مهم بشمارد برای اینکه این را وثیقه استقراض داخلی داده است باید طوری اداره شود که بتوان از عایدی آن وجه استقراضی را پرداخت و تصفیه این شرایط هم که در این قرارداد ذکر شده است ممکن نیست بجهت وزیر مالیه شرحی نوشته و کمپانی هم توضیحات خود را داده است از این گذشته اگر بخواهید تجدید قرارداد نماید و قرارداد جدیدی ببندید لابد راجع خواهد شد بسال بعد و برای امسال فایده نخواهد داشت پس باید از برای سال بعد یکقراری داده شود که از اول سنبله امسال باشد و اینکه حالا گفتند این قرار داد هم بخورد آنها این را باطل نمیدانند و رفتار میکنند پس بهتر این است که فعلاً تا یکمدتی مطلب مسکوت عنه بماند که آنها محصول امساله خود را بردارند و ضرری نه بکمپانی برسد نه بدولت آنوقت برای سنه آتی بکمسیون بودجه رجوع شود که تجدید نظری کرده قرار بدهد و الا اگر از حالا این کمسیون بودجه برود کمسیون بودجه و نمیداند چه بکند.

نایب رئیس - بطوری که عرض شد خیلی از اشخاصی هستند که اجازه خواسته اند و گمان نمیکند که اینطور مذاکرات نتیجه داشته باشد و بجهت وقت مجلس تلف میشود اینجاست که یکی اینکه بدون اینکه منتظر وزیر مالیه شویم در اینخصوص مذاکره کرده مطلب را ختم کنیم یکی اینکه رجوع شود بکمسیون بودجه یا کمسیون قوانین مالیه که در اینخصوص مذاکره کرده نتیجه را بمجلس اطلاع بدهند که تکلیف معین شود یکی آنکه موکول کنیم بیک جلسه که وزیر مالیه تشریف آورده در حضور ایشان اینمطلب ختم شود (گفته شد خوب است یک قدری امروز در این خصوص مذاکره شده و نتیجه موکول بحضور وزیر شود).

نایب رئیس - اگر راجع بحضور وزیر خواهد شد دیگر چرا بجهت وقت مجلس را ضایع کنیم بهتر این است که در اینخصوص رأی گرفته شود.

(گفته شد رأی لازم نیست نتیجه بماند برای جلسه آتی که وزیر مالیه هم تشریف بیاورند و در این باب مذاکره شود.)

نایب رئیس - رأی میگیریم در آن سه طوریکه عرض شد - اول رأی میگیریم باینکه این مطلب برای جلسه آتی بماند که با حضور وزیر مطرح شود کسانی که این را تصویب مینمایند قیام نمایند.

(اغلب قیام نمودند)

نایب رئیس - با اکثریت تصویب شد بمماند بجلسه آتی که در حضور وزیر مالیه مطرح شده نتیجه اخذ شود.

نایب رئیس - کافندی از فاتح الملک رسیده است و تقاضای فوریت آنرا کرده است خوانده میشود (قرائت شد که بواسطه تلگرافی که از اصفهان رسیده است مجبور برفتن خواهم بود و تقاضای مرخصی دومه را کرده است) و نیز تلگراف اصفهان قرائت گردید که از ۰۰۰۰ حاصل شده اگر حادثه رخ دهد سبب خرابی و بی نظمی امورات شما خواهد شد.)

نایب رئیس - این تلگرافی است که آقای حاج فاتح الملک رسیده است سابقاً هم اجازه خواسته بودند و مجلس تصویب نکرد حال که این تلگراف رسیده است حواس ایشان را خیلی پرت کرده است و باین واسطه تقاضای مرخصی دو ماهه را کرده اند حال اگر تصویب میفرمائید دو ماهه بایشان اجازه داده شود.

ارباب کیخسرو - بلی حال که این تلگراف رسیده است باید بایشان اجازه دادولی دو ماه زیاد است برای اینکه از اینجا تا اصفهان پست چهار روزه میرود بنا بر این خوب است وقت را کم کنیم ممکن است يك ماهه اجازه داده شود.

آقای میرزا مرتضی قلیخان - از اولی که کمیسیونها در مجلس انتخاب میشوند برای این است که بعضی مطالب هست که در مجلس نمی شود اظهار کرد. آنرا در کمیسیون که اظهار نمایند و يك کمیسیون با هم کمیسیون عریض و مرخصی در مجلس انتخاب میشود که اشخاصی که می خواهند اجازه مرخصی از مجلس بگیرند لزوم آنرا و محظوراتی را که دارند در آن کمیسیون اظهار بدارند آنوقت کمیسیون در آن موضوع رأی خود را بمجلس پیشنهاد نموده مجلس تکلیف آنرا معین نماید باین جهت چند روز قبل آقای حاجی فاتح الملک اجازه مرخصی خواستند و دلایل خود را در کمیسیون اظهار نموده آنها را متقاعد نموده کمیسیون آن تقاضا را تصویب نمود بعد که آن راپورت کمیسیون عریض در مجلس قرائت شد مجلس تقاضای ایشان را تصویب نکرد باین واسطه تلگرافی پادشاهان کرده از آنجا که اطلاع نماید و اگر حال مریضه خطری نداشته و مسافرت ایشان لزومی ندارد امر مجلس را اطاعت نماید و حرکت نکنند و این تلگراف که در جواب تلگراف ایشان رسیده است خیلی حواس ایشان را پریشان کرده است و بنده تصور میکنم که با این پریشانی نتوانند مشغول کار شوند و از وجودشان بشود انتفاع حاصل کرد و بمقتضای بنده دراصل این تقاضای ایشان نمیشود مذاکره کرد. چیزی که هست در مدت مسافرت است و در صورتیکه ممکن است چایاری رفتن بنده هم عرض می کنم که دو ماه زیاد است ولی يك ماه هم کم است عقیده بنده این است که چهل روز کفایت می کند.

کاشف - البته و کلاً در صورت حواس جمع بودن می توانند بوظایف خودشان عمل کنند و حال که برای ایشان چنین تلگرافی شده است نمیتوانند در این جا تشریف داشته باشند چه فرقی دارد از اینکه بایشان اجازه مرخصی داده شود یا این که تصویب نکنیم و با این حواس نتوانند مشغول کار شوند ولی نمیدانم چه شده است که ما از اوضاع امروزه مملکت و ترتیبی که از برای ما پیش آمده است غفلت می کنیم و يك جزئی حواس پرتی شخصی را اینقدر اهمیت میدهم بنده موافقم باینکه بایشان اجازه داده شود ولی عرض می کنم هر قدر کمتر بشود بهتر است بمقتضای بنده اگر ده روز باشد کافی خواهد بود.

نایب رئیس - رأی می گیریم پیشنهادی هم شده است که چهل روزه اجازه مرخصی داده شود کسانی که تصویب می کنند که چهل روزه بایشان مرخصی داده شود قیام نمایند [اغلب قیام نمودند].

نایب رئیس - مرخصی چهل روزه آقای حاجی فاتح الملک با کثرت تصویب شد راپورت کمیسیون بودجه است راجع به مخارج مسافرت مامورین وزارت خارجه خوانده میشود [راپورت را آقای میرزا مرتضی قلیخان قرائت نمود] کمیسیون پس از مذاکرات لازمه اینطور تصویب کرده بود که چون بودجه های هذه السنه بعد ما بمجلس پیشنهاد میشود و در ضمن آنها تمام مخارج هر وزارت خانه منظور خواهد شد عجله تمام مبلغ ده هزار تومانی را که وزارت خارجه تقاضا کرده است خارج از بودجه نمیتوان تصویب کرد ولی بملاحظه اینکه اغلب مامورین مزبور باید بزودی حرکت نموده بمحل ماموریت خود بروند فعلاً دوهزار و پانصد تومان اعتبار داده شود که با رعایت اقتصاد و صرفه خرج نموده صورت صحیح آنرا بوزارت مالیه و دیوان محاسبات بدهند.

افتخار الواعظین - بنده از ممبر محترم کمیسیون بودجه میخواهم که توضیح بدهند که این مامورین کجا هستند و مخارج مسافرت آنها چه قدر است و این مبلغ کفایت مخارج آنها را خواهد داد یا خیر.

فهم الملک - بطوری که ملاحظه فرمودید این فقط اعتباری است برای اینکه مخارج آنها هنوز زمین نیست اگر چه از وزارت خارجه صورت فرستاده و برای خرج مامورینی که برای وزارت داخله و وزارت خارجه باید حرکت کنند ده هزار تومان خواسته بودند کمیسیون نظر باینکه اگر اینطور اعتبار داده شود شاید اسباب تمویق در دادن بودجه بشود این بود که این تقاضا را دو قسم، يك قسم را فعلاً تصویب کرده قسم دیگر را موکول باین نمودند که در ضمن بودجه پیشنهاد شود.

نایب رئیس - معلوم میشود که مخارج در این خصوص نیست.

(گفتند خیر رأی بگیرند)

نایب رئیس - رأی میگیریم راپورت کمیسیون بودجه کسانی که موافقت دارند یعنی تصویب میکنند که مبلغ دو هزار و پانصد تومان برای مخارج مسافرت مامورین وزارت خارجه داده شود ورقه سفید خواهند انداخت.

(موزع اوراق را جمع نموده و آقای حاج میرزا رضا خان احصاء نمود)

معاضد الملک - عده حضار [۵۷] ورقه سفید [۵۰] ورقه آبی [۲] امتناع [۵]

نایب رئیس - با کثرت تصویب شد - رد کنند گانه موتمن الملک - آقای سید محمد رضا.

کسانی که تصویب کردند
معاضد السلطنه - شبانی - آقای شیخ ابراهیم زنجان - سلیمان میرزا - حاجی محمد کریم یغان

فشقانی - مصدق الممالک - آقاشیخ علی شیرازی - آقاشیخ رضا - حاج آقا لسان الحکماء - وکیل الرعایا - آقا سید جلیل - آقا میرزا داود خدان - تربیت - صدر العلماء - دکتور امیر خان - معتمدالتجار - ادیبالتجار - آدینه محمد خان - دکتور اسماعیل خان - ضیاء الممالک - افتخار الواعظین - میرزا ابراهیم خان - حکیم الملک - صدیق حضرت - معزز الملک - حاجی شبخانی - میرزا احمد قزوینی - ذکاء الملک - دکتور علیخان - عز الملک - ارباب کیخسرو - آقا محمد آقا سید عبدالعزیز - بهجت - معاضد الملک - میرزا مرتضی قلیخان - آقا سید حسن اردبیلی - دهخدا - فهم الملک - حسنعلی خان - متین السلطنه - ممتازالدوله - آقا سید ابراهیم مدرس - حاج میرزا رضاخان - میرزا رضاخان - نواب - منتصر السلطان - وکیلالتجار - ادیب.

نایب رئیس - راپورت کمیسیون بودجه راجع بمستمری (مسئو بستان) بلژیکی است قرائت میشود (قرائت شد که لایحه وزارت مالیه متضمن مواد مراسله وزارت خارجه قرائت شده که مسیو بستان در حین اغتشاشات آنجا حال جنون پیدا کرده است سابقاً از مجلس اظهار شده بود که بر حسب تقاضای سفارتین بلژیک و آلمان وزارتین مالیه و خارجه فراری برای برقراری مستمری در حق او بدهند و در جلسه وزراء تصویب نمودند که سالی نهصد تومان بتقسیم ذیل در حق بستان و خانواده اش برقرار شود مسیو بستان مادام الحیوة (۳۰۰) تومان عیال مادام الحیوة ۴۰۰ تومان دختر و پسر تا حد بلوغ نفری (۱۰۰) تومان کمیسیون پس از مذاکرات این طور تصویب کرده بود که سالی هشتصد تومان بتقسیم ذیل در حق مشارالیه و خانواده اش برقرار شود.

مسیو بستان مادام الحیوة [۳۵۰] تومان عیال مادام الحیوة [۲۵۰] تومان دو نفر اولاد تا حد بلوغ [۲۰۰] تومان)

ارباب کیخسرو - بنده می خواهم در باب عده عرض کنم که اغلب اوقات عده کافی نیست و وقتی که می خواهید احد را بکشد میروند از بیرون جمع میکنند و آنها وقتی که می آیند نمیدانند بچه رأی میدهند اینطور که نمیشود خوب است بقرارد کلی در این باب داده شود.

کاشف - در خصوص این راپورت بنده عرض می کنم اول ما باید بدانیم دخل ما چیست و بعد از آن رأی بدهیم والا نمی توانیم رأی خود را اظهار بداریم.

صدیق حضرت - بنده میگویم باید رأی داد لیکن متأسفم از اینکه وزیر برای مسیو بستان سیصد تومان تصویب کرده است و کمیسیون سیصد و پنجاه تومان و بنده برخلاف این هستم کمیسیون اگر يك چیزی را کم نکنند نباید زیاد کنند بجهت اینکه بهتر از وزیر نمی تواند بصیرت در این موضوع داشته باشد و بنده باینجهت با رأی کمیسیون مخالفم.

فهم الملک - چون وزیر سیصد تومان برای مسیو بستان معین کرده بوده و برای عیال او چهارصد تومان تصویب کرده بود کمیسیون نظر باینکه دولت باید رعایت حال مستخدمین خود را بنماید برای مسیو بستان سیصد و پنجاه تومان و برای عیال او دویست و پنجاه تومان تصویب کرده

و در آنجا که آن طور تصویب شده بود برای این بود که بعد از فوت مشارالیه بر قراری او بمیالش برسد در صورتی که مراعات حال مسیو بنتان لازمتر بود حالا این رعایتی است که در حق بنتان شده و بعد از فوت بمیالش میرسد .

حاجی آقا - بنده در تصویب این مسئله حرف دارم و همان طوریکه سابقاً عرض کردم باز هم عرض می‌کنم ما نا بودجه کل مملکتی را نه بنیم نمی‌توانیم رای بدهیم برای اینکه ما از اول مجلس تا بحال هر چه تصویب کردیم تمام مخارج بوده است هیچوقت شده است که در بودجه مملکتی خودمان مذاکره کنیم و در این خصوص هم عرض می‌کنم در پانزدهم ماه ربیع الاول که از کمیسیون بودجه راپورت داده شد همین تصویب را کردند ولی برای بنتان دوست و پنجاه تومان و برای بمیالش هم دوست و پنجاه تومان و برای دونفر اولادش صد تومان که جمعاً می‌شود شصت تومان حال نمی‌دانم چه طور شده است که نظر کمیسیون بودجه با اکثریت دوست تومان بر آن انزوده است .

فهییم المملک - اگر در نظر داشته باشید آمد بمجلس و همان روزیکه آمده بود کمیسیون تقاضای برگشتن بکمیسیون کرد زیرا که بعضی اطلاعات جدیدی رسیده بود که لازم بود تجدید نظری در آن بشود و بعد که در کمیسیون مطرح شد چون قانون تقاعدی یک ترتیبی دارد که تصویب سابق مخالف بود با آن ترتیب که در قانون تقاعد بوده این بود که مجدداً در کمیسیون بودجه مذاکره شد .

وکیل الرعایا - بنده تصویب دولتی را زیاده نمی‌دانم لکن عرض می‌کنم حد بلوغ را باید معین کرد چون در حد بلوغ اختلاف است .

میرزا ابراهیم خان - در این موضوع بنده موافقم با راپورت کمیسیون و البته حق دارند نمایندگان محترم مادامی که دخل مملکت را ندارند نمی‌توانند خرج تصویب نمایند لکن این نکته را نباید فراموش کرد که مایه وزیر مالیه مسئول داریم که از او باید چیزهایی را که خودمان خیال می‌کنیم از او بخواهیم البته اگر وزیر مالیه بداند که این خرج کفایت نخواهد کرد خودش رد می‌کند و تصویب نخواهد کرد و هم فراموش نباید نمود که موافق راپورت کمیسیون که سفارت محترم در مقام تقاضا هستند و یک مسئله دیگر هم هست که هم کمیسیون بودجه و هم وزیر مالیه هر دو با کمال دقت رسیدگی کرده اند و با ملاحظاتی این ترتیب را پیشنهاد کرده اند و ما باید مطمئن باشیم که وقتی یک مطلبی را رجوع می‌کنیم بکمیسیون کمیسیون ملاحظات لازمه را از صرافه جوئی داخلی و خارجی تمام مناسبات را رعایت کرده آن وقت راپورت می‌دهد و اگر هم کمیسیون بودجه بیشتر از تقاضای وزیر تصویب کرده است بنده بهتر می‌دانم برای اینکه موقعی بمالیه این مملکت . . . دیگر است از سایرین باین جهت بهتر می‌دانم و بطوری که آقای وکیل الرعایا فرمودند خوب است موقع بلوغ را معین کنیم تا مدتی رفته و امپشان را هم نویسنده که تا وقتی که رفته اند داده خواهد شد

وکیل التجار - بنده می‌خواهم سؤال کنم که مدت استخدام مسیو بنتان چقدر و حقوق مدت استخدامش چه اندازه بوده است که از روی آن میزان بتوانیم ترتیبی بدهیم .

فهییم المملک - مدت خدمت او درست در نظر من نیست قریب ۸۹۷ سال میشود که حقوق او در سال ۱۲ هزار فرانک بود .

نایب رئیس - گویا وزارت خارجه مدت استخدام او را ۸ سال نوشته است .

ارباب کیخسرو - در خصوص اظهاری که آقای میرزا ابراهیم خان کردند که وزیر مسئولی هست خواستم عرض کنم اگر اعتمادی بوزیر مسئول می‌بود دیگر لازم نبود باین جا بیاید و یکی از مختصات این است که خودش بجزئیات امور مالیه رسیدگی کند .

معاذ المملک - بنده موافقم با اشخاصی که می‌گویند تا دخل را ندانیم نمی‌توانیم خرج را تصویب کنیم لکن در این مورد تصور می‌کنم باید تصویب کرد بجهت اینکه اگر تصویب نشود شاید موهوم این باشد مجلس شورای ملی فرقی بین مستخدمین خارجه و داخله می‌گذارد .

نایب رئیس - پیشنهادی از طرف آقای میرزا مرتضی قلیخان شده است فرائت می‌شود (فرائت شد) بنده پیشنهاد می‌کنم که مبلغ سیصد تومان بمسیو بنتان مادام الحیوة او بمیال او مادام الحیوة دوست تومان و دونفر اولاد تا بعد بلوغ دوست تومان که جمعاً هفتصد تومان میشود داده شود .

فهییم المملک - راپورت سابق کمیسیون بودجه همین بوده که آقای میرزا مرتضی قلیخان پیشنهاد کردند لکن در همان روز تناقض شد که به کمیسیون عودت داده شود که مجدداً مذاکره شود در اینجا چند ملاحظه است یکی اینکه حقوقی که در سر خدمت می‌گرفت با حقوقی که در این جا بود و می‌گرفت صد تومان تفاوت دارد که پنجاه تومان بمیال او و ۵۰ تومان بخود او داده شود پس از ملاحظات این طور تصویب شد حال مجلس مختار است .

نایب رئیس - آقای مرتضی قلیخان پیشنهاد خودش را پس گرفت - حال رای می‌گیریم برای راپورت کمیسیون هر کس موافقت دارد با ترتیبی که کمیسیون پیشنهاد کرده است ورقه سفید خواهد انداخت . (موزع اوراق رای را جمع نموده و آقای حاجی میرزا رضاخان شماره نمودند) .

معاذ المملک - عده حضار ۶۲ ورقه سفید ۳۳ ورقه آبی ۱۰ امتناع ۱۹ .

نایب رئیس - با اکثریت تصویب شد تصویب کنندگان :

افتخار واعظون - حسنعلی خان - معتمدالتجار - دکتر امیرخان - شبانی - حاجی محمد کریم خان قشقایی - ضیاء الممالک - ادیب - میرزا ابراهیم خان - ارباب کیخسرو - وکیل التجار - مؤتمن المملک - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - مصدق الممالک - معاذ السلطنه - سلیمان میرزا - وکیل الرعایا - آقا سید جلیل - نواب - اسدالله میرزا - متین السلطنه - منتصر السلطان - ذکاء المملک - آقا سید

حسین اردبیلی - دکتر علی خان - اسدالله خان - وحید المملک - حکیم المملک - حاجی میرزا رضاخان - معاذ المملک .

نایب رئیس - آقا میرزا مرتضی قلیخان (رد کنندگان) :

صدیق حضرت - دهخدا - عز الممالک - آقامحمد - آقا شیخعلی شیرازی - بهجت آدینه محمدخان - ادیب التجار - صدرالعلماء خراسانی .

نایب رئیس - راپورتی از کمیسیون عرایض رسیده و مخبر کمیسیون تقاضای فوریت آنرا کرده است خوب است خودشان تشریف بیاورند بخوانند .

(ادیب التجار راپورت کمیسیون را قرائت کرد مشرب اینک عریضه از طرف اهالی چاله میدان رسیده است که در خصوص عدم مراقبت و رساندن آب از بلده شکایت کرده بودند و همچنین از بعضی محلات دیگر در اینجاب شکایاتی رسیده باین واسطه کمیسیون تصویب می‌ماید که از طرف مجلس وزارت داخله اخطار شود که هیئت از طرف وزارت داخله معین شده رفع شکایات آنها را بنماید)

نایب رئیس - بطوریکه راپورت داده شده است در اینخصوص باغلب محلات تهران در خصوص آب خیلی بد می‌گذرد و در این تصویبی که کمیسیون کرده مخالفی نیست .

نوبری - در این مسئله که از غالب محلات طهران شکایت شده است چون در آن کمیسیون [۱۸] نفری که برای کارهای فوق العاده انتخاب کرده بودند چند نفری را برای رسیدگی بامر آب و نان معین کرده بودند که بنده و سلیمان میرزا و منتصر السلطان و معاذ السلطان بودیم امران که بخوبی اصلاح شد ولی در مسئله آب یک روز رفتیم در بلده لکن بواسطه کارهای فوری ناقص ماند انشاء الله این دوروز عمل آب هم بخوبی درست میشود .

نایب رئیس - چون پانزده نفر از نمایندگان بعد از تنفس تقاضای مجلس خصوصی کرده اند حالا دستور جلسه آتی را می‌گوئیم مذاکره در راپورت کمیسیون بودجه راجع بخواصجات طرح قانونی آقای تقی زاده راجع بکسکرات و اجاره نامه ها .

فهییم المملک - این طرح در کمیسیون است .

نایب رئیس - پس زودتر این طرح را به مجلس پیشنهاد کنید برای اینکه می‌بینیم هر چند روزی یکروز دچار این معذور می‌شویم - راپورت کمیسیون بودجه راجع بخريد اسلحه - راپورت کمیسیون نظام راجع بخريداری تفنگهای سردار ملی - راپورت کمیسیون بودجه راجع بعمل ماشین آلات توپخانه و غیره - راپورت کمیسیون بودجه راجع بمستمری شیخ عبدالعزیز و شیخ صالح عرب ایضاً راجع بمستمری آقا شیخ حبیب الله ایضاً راجع به حصن السلطنه ایضاً راجع بهادار السلطنه بانه - ایضاً راجع بمستمری والده آقامحموده .

مهرز المملک - تفنگهای سردار ملی را در جزو دستور جلسه آتی قرار دادید و حال آنکه در کمیسیون قرار دادند که رای وزارت جنگ در این خصوص معلوم شود آنوقت در مجلس مذاکره شود

چون هنوز رای وزارت جنگ معلوم نشده باین جهت نمی تواند جزء دستور واقع شود.

نویری - بنده دوعرض دارم یکی راجع به توضیحات آقای معزز الملک اگرچه بطور غیر رسمی بود ولی لازم است عرض کنم با قوام السلطنه معاون وزارت جنگ در اینخصوص که مذاکره میگردیم خودشان رای دادند که این تفنگها از برای امنیه خریداری شود و مخصوصا شاهزاده امان الله میرزا خیلی اصرار دارند که زودتر این مطلب از مجلس بگذرد که بیاید بدهند بسوارهای امنیه باین جهت می شود جزء دستور باشد عرض دیگر بنده این بود که برای هر ملت ذی حسی حفظ حقوق و اظهار مراتب حقوق دانی لازم است بعقیده بنده برای اردوی اردبیل که وارد میشوند لازم است از طرف مجلس به هیئت وزراء اظهار شود که يك- تقابل رسمی از آنها بشانند

کاشف - بنده راجع به عموم عرض می کنم يك کمیونی معین میکنید دیگر هیچوقت بحال آنها ملاحظه نمیکنید که چه کرده اند و وقت بآنها نمی دهید که خلاصه اعمال خودشان را راپورت بدهند در خصوص رسیدگی بامورات وزارت عدلیه این هیئتی که معین شده اند خیلی مطالب مهم دارند و باید در مجلس اظهار کنند و هنوز موقع آن پیدا نشده است از این جهت من تقاضا میکنم که يك وقتی معین کنید برای اینکه راپورت اعمال این هیئت و کارهایی که کردند در خصوص مجوسین که تا بحال از قبیل کافد سازها که هر روزه در آنجا جمعیت میکنند و همینطور مانده اند اظهار شده تکلیف همین شود.

نایب رئیس - راپورت این مطلب را بنویسید قرائت شده مطرح مذاکره شود.

آقای سید حسین اردبیلی - چندی قبل آقای ذکاء الملک لایحه در خدمت روزنامه رسمی پیشنهاد کرده بودند قابل توجه شده بکمیسیون معارف رجوع گردید تقاضا میکنم جزو دستور شود.

نایب رئیس - هنوز طبع و توزیع نشده **حاجی آقا -** بنده یکی از مواد نظام نامه داخلی را میخواهم بخوانم ولی قبلا خواهش میکنم اجازه بدهند چند کلمه بخوانم آنوقت آن ماده را بخوانند

قانون وقتی که نوشته میشود روح قانون و مقصد قانون گذار یکمقصد بزرگی است که با اجرای آن مقصد فواید بزرگی برای عموم ملاحظه میکند و همینکه یک قانونی نوشته شود بموقع اجرا نیامد و اهمیت قانونی که آن داده نشد آن مقصد بزرگی را که مقنن در نظر گرفته و آن فایده را که برای عموم ملاحظه کرده حاصل نمیشود یکی از اصل قانون اساسی ما این است که هیچ مطلبی نباید در کمیسیون یا در مجلس سری بگذرد مگر اینکه در مجلس علنی حاصل آن مذاکره شده و با اکثریت تصویب شود روح این قانون این است که اگر در يك کمیسیون که از طرف مجلس منتخب شده برای اینکه در کاری اطلاعات تحصیل نمایند این مطلب را پخته کرده بمجلس بیاورد که نمایندگان آن را بموقع شور گذارده نظریات خودشان را بکنند و رای خود را اظهار بدارند حقیقت این قانون و مقصد قانون گذار این نیست که اگر بنا شود يك کمیسیون خصوصی مطلبی را بمجلس بیاورد و در همانجا بگذرانند یا اینکه وقتی که بمجلس آمد و یکی از نمایندگان

بخواهد نظریات خود را اظهار کند فوراً جلو او را باین کلمه میگیرند که ملاحظات دقیقه در کمیسیون شده است و چون کمیسیون تصویب کرده شما هم باید تصویب کنید و گمان میکنم که این بار روح قانون و مقصد قانون گذار مخالف است.

نایب رئیس - این فرمایش شما خارج از موضوع است

حاجی آقا - اجازه بدهید عرض کنم تا به بینند همینطور مطالب از مجلس میگذرد و درجرايد هم نوشته شود که موکلین ما بدانند چه طور از مجلس میگذرد بنده عرض میکنم یک مطلبی از کمیسیون بمجلس میآید بدون اینکه من مواد آنرا بدانم و بدون اینکه یکنفره از ترتیبات آن اطلاع داشته باشم و ابداً ندانم مدرک حکم کمیسیون چه بوده و همین که بخواهم اظهار کنم که ترتیب این چیست و از روی چه مأخذ این قسم تصویب شده است فوراً بمن میگویند کمیسیون خارجه ملاحظه اطراف و جوانب کار را کرده اینطور تصویب کرده است بنده صریح عرض میکنم مطلب پریروزی که بمجلس آمد و وزیر مالیه فوریت آن را تقاضا کرد بنده ابداً از موضوع و ترتیب آن خبره اطلاع نداشتم.

نایب رئیس - عرض کردم این فرمایش شما خارج از موضوع است هیچوقت شما مجبور نیستید ولو ده نفر هم بگویند یک مطلبی را ندانسته تصدیق کنید و تا بحال چنین چیزی که میفرمائید بمجلس نیامده است

حاجی آقا - بنده عرض میکنم مجلس شورای ملی که يك مرکز بزرگ مملکت است باید واقعا مسلک او بالنسبه به خارج و داخل معلوم باشد یا نباید معلوم باشد ما که نمایندگان ملت هستیم و برای این آمده ایم که از برای موکلین خودمان کار بکنیم باید بدانیم مسلک ما چه خواهد بود با خارجه و داخله یا خیر بنده که با این ترتیب نمیتوانم مسئولیت یکمالت بزرگ را برعهده بگیرم و عرض میکنم ابداً این ترتیبی که ما در پیش گرفته ایم ترتیب پارلمانی و مشورت نیست و بموجب یک ماده نظام نامه داخلی مطالبی که در کمیسیون مذاکره میشود تا با اطلاع نمایندگان نرسد و مسبوق نشوند و از مجلس نگذرد نباید بموقع اجرا بیاید.

نایب رئیس - این فرمایش حضرتعالی توضیح واضحات است بجهت اینکه هیچ مطلبی نمی شود که از کمیسیون بیاید و کسی بگوید چون در کمیسیون تصویب شده بمجلس هم باید تصویب نماید خوب است دیگر داخل مواد بشویم تا اکنون هیچ چیزی نشده پریروز هم که این مطلب بی خبر بمجلس آمد ابتدا برای اینکه داخل در شور مواد شویم رای گرفتیم و خودتان با اکثریت رد گردید دیگر مقصود از این فرمایشات شما نمی دانم چیست.

ارباب کیخسرو - خواستم سئوالی بکنم راجع باینکه خیلی چیزها بمجلس میآید و بواسطه يك ماده که پیشنهاد میشود رجوع میشود بکمیسیون که جرح و تعدیل شود دیگر نمیدانم چه میشود يك مسئله راه سازی و بار فروشی بود که مدتی است بواسطه ماده که پیشنهاد شد بکمیسیون فوائد عامه رجوع گردید و تا بحال راپورت آن پیشنهاد نشده خواهش می کنم که زودتر کمیسیون نظریات خودش را در

آن نماید و بمجلس پیشنهاد کند یکی هم يك مسئله است که بنده در خصوص کمیسیونها پیشنهاد کرده بودم و نمیدانم چه شده است برای کمیسیونهای این مجلس آن پیشنهاد را رد کردم نه از برای کمیسیونهای مجلس بمذاکره میکنم که آنرا هم زودتر راپورت بدهند که تکلیف اداره مباشرت معلوم شود.

نایب رئیس - فقره آخری که فرمودید در کمیسیون است هنوز برنگشته است حالا باید از اعضاء کمیسیونها خواهش کرد در سر وقت کمیسیون حاضر شوند همه هم از برای مذاکره کافی نیست بعد از تنفس جلسه خصوصی خواهد بود.

(جلسه علنی مقارن غروب آفتاب ختم گردید)

جلسه ۱۰۶

صورت مشروح روز سه شنبه

۱۳ جمادی الثانيه ۱۳۲۸

مجلس دوساعت قبل از غروب آفتاب خصوصی و سه ربع بغروب بریاست آقای ممتاز الدوله نایب رئیس تشکیل گردید.

صورت روز شنبه را آقای معاضد الملک قرائت نمود.

نایب رئیس - در باب صورت مجلس ملاحظه هست؟

محمد هاشم میرزا - آروز در جلسه خصوصی از طرف نمایندگان دو تقاضا شد یکی از طرف آقای معاضد الملک و جمعی که برای بعد از تنفس بود و یکی از طرف بنده و جمعی از برای روز يك شنبه و در اینجا فقط يك تقاضای آقای معاضد الملک را نوشته است.

حاجی سید ابراهیم - در باب اولاد مسبو تب تان بلژیکی این را معین نکرده اند که تا چه وقت داده خواهد شد و حال اینکه در آن روز مذاکره شده تا بیست سال یا بیست و يك سال حد بلوغ آنها قرار شد بدهند.

معاضد الملک - گفته شد تا حد بلوغ داده شود.

حاجی سید ابراهیم - همچو قراری نشد.

نایب رئیس - دو فقره سئوال از آقای وزیر عدلیه بود یکی را آقای فهم الملک کرده بودند در خصوص عدلیه قزوین و رفتار مفتش عدلیه - در اینجا بفرمائید.

فهم الملک - مدتی بود از عدلیه قزوین بعضی شکایات از مردم میرسید و اصل مطلب را هم چون بنده قدری مسبوق بودم اینست که دو قسمت بوده و نفر که با هم گفتگو داشته باشند و راجع بشود بمعدلیه لابد یکی را محکوم و یکی را حق میدهد اینکه دسته عنوان خارجی در خارج پیدا کرده بودند و با بواسطه برضد عدلیه آنجا رفتار میکردند و هر روزه اظهار شکایت بوزارت عدلیه از رفتار عدلیه آنجا میشد از طرف وزارت عدلیه آنطوریکه لازم بود موافق ترتیب خودشان صلاح دیدند که مفتش برود و تفتیش صعبی کرده بیان واقع را راپورت

بدهد مفتش هم رفته و تحقیقاتی را که باید بکند کرده و راپورت داده وزارت عدلیه بر حسب تکلیفی که داش لازم دانست رئیس عدلیه آنجا را احضار نموده که در آنجا رسیدگی نماید ولی از طرف دیگر شنیده شد که مفتش خیلی بی قاعده عمل کرده است و از آن ترتیبی که وظیفه او بود وزارت عدلیه با دستور داده بود خارج شده است زیرا که وظیفه او این بود که زودتر رسیدگی بدو سیه های انکار بکند و بدو اینکه داخل مذاکره مطالبی بشود واقع مطلب را راپورت بدهد بالعکس ترتیبی را در آنجا پیش گرفت و بعضی عنوانات بیان آورد بطوریکه هیچ شخص بی فرضی نمی تواند بگوید این رفتارهای او بی غرضانه بوده و بعد از اینکه وزارت عدلیه رئیس عدلیه آنجا را احضار کرد خود او را گفتند موقتاً رئیس عدلیه آنجا باشد بمحض اینکه آن رئیس را احضار نمودند و او موقتاً رئیس عدلیه می شود جمعی از یابیس و ژاندارم را می فرستند در خانه یکی از اهالی آنجا یعنی رئیس انجمن ولایتی آنجا که باسرهای او شخصی مدعی بوده و خیلی اسباب افتضاح او را فراهم می آورد و هر چه انجمن ولایتی خواست در اینخصوص رسیدگی نماید بهیچ وجه انجمن را مداخله در کار نداده است باینکه میدانسته است که انجمن ولایتی حق نظارت در ادارات دارد

نایب رئیس - فرمایش شما سؤال بود این استیضاح است .

فهییم المملک - بلی بنده از آقای وزیر عدلیه میپرسم این اقداماتی را که مفتش در آنجا کرده است آیا بدستور وزیر عدلیه بوده است یا خیر و در صورتیکه نبوده است چه اقدامی کرده اند و اگر اقدامی شده است نتیجه را اطلاع بدهند .

وزیر عدلیه - اگر چه این سئوالی را که فرمودید از طرف مجلس به بنده اخطار نشده بود فقط یک فقره برای عدلیه فارس اطلاع داده بودند اما اینکه در باب مفتش میفرمایید معلوم است شکایت از امین عدلیه آنجا بتمام ادارات حتی بمجلس شورای ملی هم رسیده است و پس از آنکه راپورت آنجا رسید مفتش که از اینجا فرستاده شده است خیلی مفتش امین صحیحی بوده که رفته است و خیانات او را ثابت کرده و رفتارهای غیر قانونی او را معلوم کرده است و از آنجمله این بوده است که حاجی محمد علی و سرهایش بدمکار بمیرزا یعقوب قزوینی بوده است و از اداره اجرا حکم شده بود که آن پوای را بگیرند و بواسطه خصوصیتی که به حاجی محمد علی داشته نگذاشته است آن حکم را اجرا نمایند سایر کارها که فرستاده شده و صورت استنطاقات حاضر است و بهمین جهت وقتی که رئیس عدلیه احضار شد بخود آن مفتش امر شده است که موقتاً باشد تا تکلیف برای عدلیه آنجا معین شود .

نایب رئیس - این مطلب بوزارتخانه فرستاده شده باید تحقیق کرد که چطور شده است بشما رسیده .

فهییم المملک - بنده در باب شعبه عدلیه سئوالی نکردم سئوال بنده راجع بود برفتار مفتشی که فرستاده شده است و اگر خودشان بدقت از کارهای

او تحقیق نمایند ملاحظه خواهند فرمود که این مفتش در این موضوع خیلی خطا کرده است و حالا استدعا میکنم بعد از آنکه امین عدلیه صحیح برای قزوین معین فرمودید در کارهای این مفتش هم رسیدگی بفرمایند .

وزیر عدلیه - ممکن است بعد از آمدن مفتش رجوع شود بهیئت فوق العاده نمایندگان که در آنجا هستند که رسیدگی کنند و به بینند مفتش از حدود وظیفه خود تخطی کرده است یا خیر .

نایب رئیس - آقای حاجی سید ابراهیم سئوالی داشتید از آقای وزیر عدلیه راجع بشکایت از رفتار رئیس عدلیه فارس بفرمایند .

حاجی سید ابراهیم - فریب سه چهارماه بود که شکایت از رئیس عدلیه فارس بمجلس رسیده بود و بوزارت عدلیه فرستاده اند بوزارت داخله هم اعلام کردند ظاهراً خود وزارت داخله اعلام کرده بود خلاف قانونهای رئیس عدلیه را بنویسند بفرستند آنها کتباً نوشته فرستادند و یک مطلب را که نوشته اند بنده لازم میدانم عرض کنم آن اینست که یکصد و پنجاه و چهار نفر برای عدلیه شیراز اجزاء معین کرده و مواجب آنها را از سیصد تومان تا ده تومان قرار داده است و چون مخارج نمیرسید لابد است که یک بهودی را که چهار صد تومان مدعی بوده حبس کند و یکصد و هفتاد و پنج تومان از او بگیرد و بعضی از مقصرین هم که محکوم شده اند خوابانده و با سبه از آنها پول گرفته است بنده مراتب را بوزارت داخله رسانیدم و آنها بوزارت عدلیه فرستادند قبل از اینکه حکومت وارد شود گفته ساکت باشید تا حکومت وارد شود قرار صحیحی داده میشود بنده هم قبول کردم ولیکن حالا بعد از رسیدن حکومت باز شکایت میرسد و مخصوصاً از انجمن ایالتی آنجا کتابچه خلاف قانونهای او را فرستاده اند که در باب رئیس عدلیه چه اقدامی کرده اند از اینجهت استدعا دارم اقداماتشان را در خصوص عدلیه فارس بفرمایند

وزیر عدلیه - بلی از امین عدلیه فارس همین طور که فرمودید بعضی شکایات رسیده است و معلوم است که بمجرد رسیدن این شکایات وزارت عدلیه نمیتواند فوراً او را بخواهد بجهة اینکه معلوم است از متداعبینی که بوزارت عدلیه میروند هر دو طرف که راضی نخواهند شد لابد یکی محکوم واقع میشود و پس از محکوم واقع شدن لابد است که این طور شکایات اظهار نماید و اینرا باید مفتش فرستاد که رسیدگی کرده ببیند در صورتیکه خلاف قانون کرده است اطلاع بدهد تا وزارت عدلیه او را تغییر بدهد .

حاج سید ابراهیم - بنده نمیخواهم آن لوله اسنادی را که فرستاده اند اظهار بدارم برای اینکه تمام اینها را هیئت رئیس دیده اند علاوه بعضی تلگرافات شخصی هم در اینخصوص شده است که برخی از وکلای فارس و وکلای دیگر واضح است که از اجزاء مال فروش و اعراض از حق معلوم نیست کار دیگری داشته باشد و اینکه فرمودند که باید مفتش فرستاده شود

تحقیق نمایند ممکن بود بتوسط وزارت داخله تلگراف شود که بخلاف قانونهای او در آنجا رسیدگی شود علاوه بنده امان میکنم انجمن ایالتی آنقدر رسمیت نداشته باشد که به اندازه یک مفتش بتواند تحقیق کند

وزیر عدلیه - بنده گمان میکنم که این کار

راجع بوزارت داخله نیست در صورتیکه انجمن ولایتی واقعاً مواد شکایت او را بنویسد البته کافی است که وزارت عدلیه او را تغییر بدهد .

نایب رئیس - شرحی است از وزارت جنگ رسیده است و راجع بحقوق یکدسته از مجاهدین خوانده میشود .

(آقا میرزا مرتضی قلی خان لایحه وزارت جنگ را قرائت کردند که برای تسویه امور مجاهدین و تعیین تکلیف آنها که مکرر تأیید شده است وزارت جنگ کمیسیون با حضور دو نفر از نمایندگان تشکیل داده و پس از چند جلسه مذاکره خلاصه مذاکرات وقراری که داده شده به امضاء اعضاء کمیسیون تقدیم شد و چون مدتی است که آن ها بی تکلیف مانده اند وزارت جنگ بآنها وعده صریحه داده که امروز حضرات را آسوده نماید لہذا مستدعی است که امروز جواب فوری مرحمت شود خلاصه مذاکرات کمیسیون مجاهدین را که در وزارت جنگ تأسیس شده بود نیز آقای میرزا مرتضی قلیخان از قرار ذیل قرائت کردند .

(۱) با کثرت آراء آقای سردار محترم بریاست کمیسیون برقرار شدند .

(۲) حقوق مجاهدین مطابق رفورم با رعایت فوق العاده که در کمیسیون سابق تصویب شده تائین تاریخ داده شود همان عده سیصد و بیست و پنج نفر که کمیسیون سابق بوزارت جنگ راپورت داده و هر عده که از این سیصد و بیست و پنج نفر رفته باشند باید تعیین شده حقوق مابقی از تاریخ (۱۵) صفر تائین تاریخ حضرات مجاهدین داده شود - دسته رجب خان که از تبریز آمده اند علاوه بر این عده هستند .

(۳) در موقع پرداخت حقوق صورت رفورم پیاده و سواره ارائه شده هریک حاضر قبول خدمت نظامی هستند در ورقة که حقوق خود را می گیرند امضاء میکنند بنویسند که از این تاریخ مطابق رفورم داخلی خدمت نظامی خواهیم بود و هریک حاضر نشوند بنویسند من حاضر خدمت نظامی نیستم از آن تاریخ حقوق از دولت نخواهند داشت .

(۴) هریک از مجاهدین که قبول خدمت نظامی نمایند اسلحه خود را باید در کمیسیون تحویل کرده خرج مسافرت را مطابق تصویب کمیسیون سابق دریافت دارد و حرکت کنند چنانچه در ادارات دیگر غیر از نظام بخواهد خدمت کند فقط حقوقیکه طلب دارد داده میشود دیگر اضافه داده نمیشود اضافه خرج برای رفتن با وطن است .

(۵) اشخاصی که سابقاً برای معاودت به اوطان خرج مسافرت گرفته و رفته اند حق حقوق ندارند فدائی وطن عزت الله - حاجی میر باقر - محمد حسن - قلامحسین بختری - نویری - سردار معتمد - امیر - جعفر افشار - محمد لواء الملک - کریم - باقر الموسوی از عوض آقا بالا و کالتاً مضاعف نموده .

وکیل التجار - بلی اگر خوب آقایان

توجه بفرمایند گویا این مسئله تقریباً حل شده باشد و عقیده بنده سابق و قتیکه قرار شد عده مجاهدین را معین نمایند و در تحت نظام و ترتیبات جنگ بیاورند و يك حقوقی باقی مانده بود تصویب شده بود شود همان وقت گفته شد يك عده هستند كه آنها اداره خواهند شد بطور رفورم جدید و آن وقت عده آنها از طرف وزارت جنگ مقدمه دوستی نفر گفته شد ولی آنچه خوب بنظر هست و آنوقت وزیر جنگ آقای سپهبد اعظم گفتند اینكه فرمودند ممكن است منبعد عده آنها زیادتر شود و آن عده كه داخل نظام نمیشوند نمیتوانند هر وقت خواستند بروند يك منارجی بآنها داده میشود حتی آنكه میزان آنها هم معین کرده بودند بنزوبین و کبلان چقدر و تبریز چقدر و آن عده كه باقی ماندند در تحت نظارت وزارت جنگ بآن ترتیب البته وزارت جنگ حق دارد كه حقوق آنها را بپردازد و اگر باز تغییر لازم میدانند يك عده دیگری را میخواهند ترتیب بدهند یعنی آن باقی مانده را هم در تحت رفورم صحیح و يك نظام مرتبی بیاورند كه در تحت ریاست مملکت صحیح بیایند و این يك مسئله ایست كه سابق گفته شده و عقیده بنده اینست كه دیگر محتاج برای جدید نیست بجهت اینكه سابق گفته شده است كه يك عده بقدر دوستی نفر حاضرند و احتمال میرود زیاد تر بشوند و حالا باز میخواهند تغییری بدهند البته اول باید حقوق آنها را بدهند و هر نوع تغییری هم در اداره مجاهدین و سایرین بدهند تكلیف خودشان است دیگر محتاج برای جدید نیست.

وزیر جنگ — در باب مجاهدین دوستی نفر مجلس قبول کرد از کاردمحیی و سپهبدنفر از کار دفاتح كه مواجب داده شود آنها و امروز كه ماداخل رفورم شده ایم اگر مواجب آنها را بخواهیم زیاد تر از سایرین بدهیم اسباب دردسر خواهد شد مصلحت در این دیدیم كه مخارج مجاهدی را همان مخارج رفورم بدهیم مجاهدین هم راضی شدند كه مواجب رفورم بگیرند تفاوتی كه در این بین پیش بود كه مجلس قبول نكرده بود وزارت جنگ آقای سپهبدار پیشنهاد کرده بود كه لازم است این مقدار را هم قبول كنند كه اسباب گفتگو نشود و تمام اسامی این اشخاص صد و هفتاد و پنج نفر است و اگر يك قدری از اینهارفته باشند البته كمتر خواهد شد و آنچه من امروز خواهش کرده ام این است كه مواجب این يك صد و هفتاد و پنج نفر كه مجلس قبول کرده به آنها داده شود از آن طرف آن بانصد نفر اضافه مواجب مجاهدین را میخواهند همان مواجب رفورم و داخل نظام داده شود.

ارباب كیخسرو — چون در ضمن يك پیشنهادی کرده بودند يك فقره اش این بود كه دسته رجب خان خارج از این موضوع هستند لازم بود كه در این موضوع سؤال نمایم كه دسته رجب خان چند نفرند و حقوق آنها جزء کدام دسته است مسئله دوم حق زحمت مجاهدین در جاهائيكه لازم است منظور است و اسامی مجاهدین معلوم است كه آزادی بخش این ملت شده است لکن امروز لازم است كه يك نظامی داشته باشیم

و در سابق هم كه بتوسط وزیر جنگ سابق صورت این مسئله بمجلس آمد قرار شد بعضی در تحت نظام و بعضی معاونت باو طان نمایند و برای هر دسته يك ترتیبی مقرر شد و امروز باز می بینیم بهمان اسم بكمصورتی آمده است میخواهیم بدانیم بعد از این هم دیگر این مسئله بمجلس خواهد آمد یا آنكه این مرتبه آخر است.

وزیر جنگ — اما در باب دسته رجب خان آنها سوای کاردمحیی هستند و همیشه مطالبه مواجب خود را میکردند و ما جواب صریح نمیدادیم همیشه میگفتیم كه مجلس بیشتر از دوستی نفر قبول نكرده ولی امروز كه دسته رجب خان و غیره را میخواهیم تسویه كنیم لازم دانستیم كه مواجب آنها را مجلس قبول كند مشروط بر اینكه دیگر این مجاهدین مطالبه اضافه مواجبی نكنند و مواجب آنها فقط مواجب رفورم باشد و مثل سایرین داخل در تحت ریاست نظامی شوند مثل اینكه همینطور هم قبول کرده اند كه سردسته نداشته باشند و مطیع نظام بوده مشغول بوده باشند.

حاجی شیخعلی — چنانچه اظهار شد در چندی قبل يك فراری در این باب داده شده و آقای وزیر جنگ میفرمایند آنروز قرار شد دوستی نفر در تحت رفورم بیایند بعقیده بنده آنطور نبود صورت مجلس آنروز را بفرمائید قرائت نمایند.

معاذ السلطنه — كار مجاهدین بعد از این كه وارد تهران شدند و كمیسیون جنگ برقرار شد یعنی كمیسیون اولی كه بعد از فتح تهران تشكيل شد آمدند كه كار مجاهدین را تسویه كنند بعد در آن ضمن قرار شد يك عده به اردبیل و يك عده با مسیو یفرم بروند تبریز و يك عده هم قریب دوستی سی نفر با سردار محیی رفتند برشت كه از راه آستارا بروند ب اردبیل اینها بارومیه و وقتی كه بر میگشتند يك عده هم از راه بآنها ملحق شده آمدند اینجا و مطالبه حقوق می نمودند بنده و آقای نواب مأمور شدیم رفتیم و بحساب اینها رسیدیم حساب آنها بكمصورتی بود كه حالا بنده تفصیل آن را نمی توانم بیان كنم زیرا كه بعضیها بر می خورد مختصر این بود كه قرار شد مبلغ سی و هشت هزار تومان داده شود و كار مجاهدین تسویه شود و در آن مجلس كه در اینخصوص مذاكره شد قرار شد دوستی نفر داخل در رفورم جدید شوند اینكه فرمودند بیش از دوستی نفر اینطور نبود مجلس فقط دوستی نفر را قبول كرد و بعضیها را هم قرار شد علیحده آنها را خرج راه بدهند و بروند بعد از آنكه این سی و هشت هزار تومان داده شد و دو هزار تومان بمجاهدین قفقازی داده شد كه بروند و بعضی اشخاص بودند كه در داخله بعضی پولهای خورده متفرقه هم سایرین دادند كه بروند باز این اشخاص تسویه نشدند و همینطور ماندند و گفتند ما همین طور هستیم و مشهدي رجب يك مريضه آورد به مجلس داد كه دسته من همان پنجاه و يك نفر است و راضیند بهمان ترتیبی كه مجلس قرار داده است و صورت اسامی آن پنجاه و يك نفر را هم

و شته و حاضر است و بعد قرار شد كه همان دوستی نفر را قبول كنند دیگر نمیدانم چه طور شد كه دو مرتبه رسید و بیست و پنج نفر معین شده است ولی حال با آن تفصیل باز می بینیم كه بعضی اشخاص می گویند كه ما شش هفت هزار تومان پول داده ایم و وقتی كه مجلس می خواهد پول بآنها بدهد باید پول ما را بدهد در صورتی كه مجلس آن روز كه این پول را داد قرار داد كه وزارت جنگ يك ترتیبی برای آنها از حقوق صاحب منصب و مشاق بدهد و مخصوصاً من و آقای میرزا اسمعیل نوبری را برای همین كار معین كرد و ما در كمیسیون نظام ترتیب اینها را دادیم كه چند نفر صاحب منصب و مشاق داده باشند و با حال هیچ يك از آنها را نگذاشتند كه به موقع اجرا گذاشته شود و روزی روزی بدتر شد و است ولی حالا بكمصورتی شده است كه می بینیم اگر واقعا آنروز اختیار نام وزارت داخله امروز كه آن روز وزیر جنگ بودند داده می شد همانطور كه متعهد شده بودند و واقعا این امر تسویه میشد و حالا همینطور كه آقای وزیر جنگ فرمودند از برای همین يك صد و هفتاد و پنج نفر و پنجاه نفر كه تمامشان از مجاهدین قدیمی هستند كه در آستارا و تبریز بوده اند مواجب ایشان را بدهند یعنی بآنها يكه از بین آنها منتخب شده اند و واقعا مجاهد باشند و زحمت كشيده باشند نه اینكه اشخاصی باشند كه تركر بنده یا جامه دار فلان حمام بوده اند مخصوصاً همان سر دسته ها تمهید کرده اند كه نگذارند این قسم اشخاص داخل در مجاهدین بشوند بلكه قرار شد هر كس از بین این اشخاص پیدا شد كه مجاهد نبود و خواست حقوق بگیرد همین اشخاص مانع شوند و نگذارند مواجب بگیرند و يك حسن دیگرش این صد و هفتاد و پنج نفر دارند این است كه قرار دادند داخل رفورم جدید شوند و حقوق رفورم جدید را بگیرند كه سالی شصت تومان بپردازند این اشخاص بدهند و با این مقدار مواجب زندگانی و گذران كنند و در صورتی كه این مجاهدین باین ترتیب حاضر شده اند گذران كنند و حقوق بگیرند معلوم است بهتر از این نیست البته اینها خدمت خواهند كرد و ما هم از اینها منتظر خدمت خواهیم بود بجهت اینكه اینها محققاً بهتر از بعضی ها داخل در نظام كه شدند خدمت خواهند كرد و از اول امر تا حالا حاضر شده اند برای جان دادن و خیلی خوب است كه اینها را در اینصورت كه حاضر شده اند قبول نمایم و مواجب چهار ماهه آنها را بدهیم و بعد از این بطرز جدید داخل در نظام شوند و بكلی قطع این مسئله بشود كه بیش از این در زحمت نباشیم كه آنها زحمت كشيده اند و هم هر روزه اسباب زحمت شده اند و مردم واقعا خیال می كنند كه این مجاهدین كه از برای مملكت زحمت كشيده اند خیال دارند اسباب بدبختی مملكت را فراهم بیاورند و حال آنكه خیلی از این اشخاص آدم خوبی هستند و واقعا حب وطن دارند بر عكس مردم همچو همانند اند كه اینها جز منافع شخصی چیزی را منظور نمی دارند این توهمات و خیالات اسباب بدنامی آنها شده است و همینطور يكه فرمودند مثل اینكه آن اشخاص را داخل در نظام كردند كه منبعد اسباب اسایش برای مملكت فراهم نباید حقوق اینها را هم بدهد و داخل نظام نمایند كه این مطلب زودتر ختم شود.

آقامیرزا ابراهیم خان - کویا تصور می فرمایند يك مخالفی از برای حقوق مجاهدین پیدا شود خير اينطور نيست و همه كس قدر اينها و زحمات اينها را می دانند ولی از آنجا كه بنده خودم اين سماعت را داشتم و اين شرف را در ركاب اين مجاهدین دارا بودم لازم می دانم چند كلمه عرض كنم و البته صدای من بگوش اين آقاها مجاهدین خواهد رسيد كه اينكه اين آقاها همانطورى كه يگوتى ضرورت را دای دیدند كه برای حفظ استقلال و بقا اين آب و خاک و آزادی و ساكنين آن حمل سلاح نمایند آيا آلان همان ضرورت را دای نمی بینند بر ترك سلاح حالا همان دای را مستلزم اين نمیدانند كه ترك كلمه مجاهدت بشود آيا نمیبینند كه اينكلمه يكسوء اثرى كه در خارج و داخل كرده است و بواسطه ترك اسلحه رفع خواهد شد البته نظام لازم داریم البته اشخاص جنگى لازم داریم و منت مبريم از اينكه آنها داخل نظام شوند همه آقاها البته بغا ط دارند كه در همان مجلس كه از مجاهدین صحبت شد و آن دای را دادیم و موافقت داشتیم كه يك نوع رعایت حقوقى كه بنوع سپاهی میدهند از اينها بشود كه مثل سر باز و غيره نباشند و حالا باز در اين موقع محترم اولاً از شخص محترم وزير جنگ ثانياً از كديه آقاها مجاهدین جانباز وطنخواه كه تمام اهالى ايران رهين منت آنها هستند استدعا میکنم كه يك اهميتى بایشكلمه مجاهدت بدهند و از اين سوء اثرى كه اين كلمه در خارج كرده است جلو گيرى نمایند كه ما ديگر اسم مجاهد نشويم و هيج ديگر خارج از نظام نهبينيم مگر اين مجاهدین نبودند از برای استقرار اين اساس اينقدر زحمات كشيده و اين اندازه فداكارها كردند البته همین مجاهدین بودند و برای استقرار همین اساس بود پس در اين صورت مگر نه اين بود كه قانون ترك اسلحه برای استقرار همین اساس از اينجا خارج شد مگر نه اين بود كه آقاها وزير داخله و وزير جنگ حضور داشتند در موقع گذشتن آن قانون و قبول كردند اجرای آنرا چرا اجراء نشد برای اينكه ديگران اطاعت نكردند و چه چیز را اطاعت نكردند امر مبارك مجلس مقدس شورای ملی را و بنده خيلى بياندازه متأسف و محزون و ملولم از اينكه يك قانونى از مجلس شورای ملی بگذرد و آنهايكه قانون خواه هستند بخصوص يك هيئتى كه در تحت لباس مجاهدت رفته باشند اطاعت نكنند استدعا میکنم از شخص محترم وزير جنگ كه با نهايت جدیت آنطورى كه لازمه اصلاح میدانند (۱۷۰) تقريباً شد بيشتر باشد آنطورى كه صلاح میدانند و لازمه رضایت و رعایت و آسایش آنهاست رفتار نمایند و بدهند و باندند كه ماهه متفقاً منون و متشكر هستيم از اينكه اسباب آسایش كلى فراهم بيايد

كاشف - اگر دفعات گذشته كه در مجلس مذاكره شد باین عنوان بود كه باسم مجاهدت جمعى در اينجا نباشد و قرار شد حقوق گذشته آنها داده شود بعد از آن هر كدام قبول خدمت نظام را می نمایند كه در تحت رفورم بيايند كه هر كدام قبول نميكنند مخارج مسافرت آنها داده شود و آنچه هم كه در مجلس تصويب شد بنظر بنده بهمين اسم و باین عنوان بود و حالا هم كه تجديد شده باز بهمان عنوان است اگر چه در اينجا مكرر گفته شد لكن بنده هم لازم میدانم باز مكرر كنم عرض میکنم بآقای وزير جنگ بعد از اينكه اين فقره

هم در مجلس تصويب شد و گذشت يك دسته ديگرى باز باسم مجاهدت در اين مملكت خواهد بود و باز يكرورى خواهند فرمود كه آن تصويبي كه آن روز مجلس نمود درباره كارد مجيبى يا كارد فائج بود يا خير اگر اين مسئله را تهديد میفرمایند كه من بعد ديگر اسمى از اين كلمه نباشد و عموماً يا داخل رفورم شوند يا با وطن خود معاودت كرده ترك اسلحه كنند البته بايد تصويب كرد كه ديگر اسمى در اين مملكت نباشد جز اسم نظام و رفورم جديد دولتى

وزير جنگ - يك مطلبى را كه بنده میخواهم حالى كنم بمجلس مقدس اين است كه بنده يك چیزى زيادى نخواسته ام كه با من همراهى كنند مواجب ۵۰۰ نفر را نفرى چهار تومان كسر كرده ام حالا ميگوئيد مواجب اين ۱۷۰ نفر را هم كسر كنيم و بدهيم بشرحى كه ديگر اسمى از مجاهدین برده نشود در صورتى كه فردا ۲۰۰ نفر با پيرم خواهند آمد اگر بخوایم عمل آنها را تسويه كنيم و آنها را جزء رفورم قرار بدهيم آنها هم مواجب مجاهدى خود را خواهند من از برای خدمت بملت حاضر و جيزى كه راجع بنفس خودم باشد ميتوانم اطمينان بدهم كه تا جان دارم برای تسويه كار مجاهدین ايستادگى كنم

نوبرى - اما اينكه میگوئيم كه موافق رفورم بشود بايد توضيح بدهم اينكه آيا نميگويند بايد اسم مجاهدى از اين مملكت برداشته شود نه اين است كه میگوئيد با اينها حقوق داده شود البته مو گوئيم بايد حقوق با اينها داده شود و اين ها تا هم دارند بايد باین مملكت خدمت بكنند و حقوق بگيرند و اين كه حضرت وزير جنگ میفرمایند از وظيفه ايشان است و البته رفورم خواهند كرد و اينكه امروز در اينجا مذاكره ميشود فقط يك تماوت عمل است يعنى اضافه بر حقوق رفورم كه حقوق مجاهدى است كه بايد بدهند چون بايد بتصويب مجلس باشد از اين جهت اين را از مجلس میخواهند و بنده هيج لازم نمی دانم كه در جزئيات داخل مذاكره شويم و اينكه آقای ميرزا ابراهيم خان فرمودند كه مجاهدین تابع هر مجلس نيستند بنده تكذيب میکنم و عرض میکنم تمام ايرانى خواه مجاهد خواه غير مجاهد تابع اوامر مجلس مقدس شورای ملی هستند و تا بحال احدى مخالفت نكرده است و يك مطلبى را كه میخواهند اظهار دارند خوب متاول مسبق بشوند بفرمايشى اگر دارند بفرمایند اين مجاهدینى را كه بعضى از اوقات نمى بينند بعضى از اوقات با اسلحه ميباشند چون بعضى اوقات از طرف وزارت جنگ اينها میخواهند برای بازديد اسلحه اينها و برای سان اينست كه ميبينيد بعضى از اوقات با اسلحه ميباشند و الا هيچكس نيست كه از اوامر مقدس مجلس شورای ملی تهررد يا مخالفت نمايد

حسنعلی خان - بنده يقين دارم كه اول مقصود آقای وزير جنگ از روز اول اين بوده است كه اينكه از طرف اين ملت باو رجوع ميشود آنرا بمنتهى درجه صحت انجام بدهند و مخصوصاً امروز ميبينم كه ترتيباتى را كه در اين اوقات آقای وزير

جنگ داده اند خيلى خيلى آشكار و هويداست كه آن بآن و ساعت بساعت در پى اين هستند كه قشون ما را تسويه نموده و يك رفورم جديد مرتبى از مملكت ترتيب بدهند اينجا يك اشاره فرمودند از اينكه مجاهدین را میخواهند داخل رفورم جديد بكنند ولی فرمودند كه رؤسای آنها را میخواهيم تغيير بدهيم بنده لازم میدانم كه عرض كنم اگر میخواهند دسته هاى آنها را همان طور باقى بگذارند فقط رؤسا را تغيير بدهند بنده گمان میکنم آنطوري كه مقصود ايشان است داخل رفورم نشوند مگر اينكه آن دسته ها هر كدام خود را يك دسته عليه خود و شمارا باسم مجاهد تصور نكنند و خود آنها داخل قشون مملكتى شده همان حقوقى كه سايرين داده ميشود بآنها بدهند والا اگر میخواهيد فقط رؤسا را تغيير بدهيد و دسته ها را بحال خود باقى بگذاريد تصور میکنم كه باز وقت ديگر همین مذاكرات در مجلس بشود و باز مجبور شويم كه يك پولهاى يك اشخاص ديگرى بدهيم

وزير جنگ - عرض كردم در باب رؤسای مجاهدین بالطبع اسباب چينى شده است كه اين مجاهدین از سر دسته ها سوا شده اند و صلاح ما اينست كه اينها سر دسته نداشته باشند و رئيس عالم داشته باشند يعنى سر دسته شان يك نفر مشق كارد بده كار آزموده باشد نه اينكه كدخدازاده يا فلان باشد بايد عالم باشد و اما اينكه فرمودند دسته جات را متفرق كنيم صحيح است لكن عجلتاً بايد آنها را داخل نظام كنيم و هنوز داخل نكرده ايم بجهت اين داخل نظام يعنى اطاعت كور كورانه وقتى كه داخل نظام شدند آنوقت رئيس آنها هر قسم صلاح بداند و مقتضای وقت را به بيند بآنها حكم خواهد كرد و البته آنها هم اطاعت میکنند

نایب رئيس - بيشهاد وزارت جنگ معلوم است حال يك صورت رأى نوشته شده است خوانده ميشود اگر آقاها صلاح دانستند باین مضمون رأى گرفته ميشود (آقاميرزا مرتضى قليخان صورت رأى را از قرار ذيل قرائت كرد) بر حسب تقاضای وزارت جليله جنگ مواجب چهار ماهه (۱۷۰) نفر مجاهد را مجلس تصويب مينمايد برسانند و جزو بودجه نظام محسوب شود بشرط اينكه از ان بعد تمام مجاهدین داخل اصلاح جديد شده همان مواجب نظام جديد را كه برقرار شده است در حق همه مقرر گردد مطابق صورت قرار داده كميسيون مجاهدین (گفتند صحيح است)

نایب رئيس - باین ترتيب رأى ميگيريم هر كس موافقت دارد ورقه سفيد خواهد انداخت (موقع اوراق رأى را اخذ و آقای حاج ميرزا رضا خان احصا نمود)

آقای معاضد الملك - عده حضار (۵۰) ورقه سفيد (۴۰) امتناع (۱۹) (كسانيكه تصويب كردند) صدر العلماء - كاشف - محمد هاشم ميرزا شيبانى - نوبرى - معتمدالتجار - اسدالله ميرزا ضياء الممالك - ميرزا ابراهيم خان - دكتور اسماعيل خان - آدينه محمد خان - آفاسيخ على - مصدق - المالك - قشقانى - آفاسيخ ابراهيم زنجانى -

لسان الحکماء - وکیل الرعایا - فهمیم الملك -
ذکاء الملك - حکیم الملك - وکیل التجار - بهجت
منتصر السلطان - حاجی آقا - ادیب - آقا محمد -
آقا عبدالحسین - افتخار الواعظین - آقا سیدجلیل
هز الملك - متین السلطنه - مدرسی - آقامیرزا احمد
حسنعلی خان - دهخدا - اسدالله خان - ممتازالدوله
حاجی میرزا رضا خان - معاضد الملك - مرتضی
قلی خان .

نایب رئیس - با کثرت تصویب شد -
رایورت کمیسیون ودجه در باب فرستادن سه نفر
مأمور برای خرید [۳۰] هزار تفنگ بطرز جدید
قرائت میشود .

(رایورت کمیسیون نظام راجع اینکه برای اصلاحاتی
که وزارت جنگ در امور قشونی بنظر گرفته و
بانند زمانی بتوجهات دولت موفقیت آنرا امیدوار
است گمان میکنم که یکی از مهمات در نیل باین
مقصد ترتیب اسلحه صحیح و نهیه کسر لوازم توپخانه
برای قشون باشد و در مجلس شورای نظامی مخصوصی
که جدیداً تشکیل شده این مسئله مطرح بحث واقع
شده و رأی داده شد که لامحالہ سی هزار تفنگ
بسیستم جدید خرید شود و برای انتخاب سیستم
تفنگ و ملاحظات صرفه جوئی دولت پیشنهاد کرده
بودند دو نفر صاحب منصب زبان دان اهل قشون
باتفاق یک نفر امین از طرف وزارت جنگ بفرستادن
یک کارخانجات اسلحه سازی اروپا رفته چند قسم تفنگ نمونه
انتخاب کرده باصورت قیمت آخری و ملاحظات صرفه
جوئی بتوسط یکی از صاحب منصبان بایران بفرستند
که پس از امتحان هر کدام که مقبول افتاد انتخاب
قرار تأدیه قیمت آن داده شود و برای مخارج مسافرت
مأمورین فوق الذکر ذهاباً وایاباً مبلغ یک هزار و
پست و پنج تومان از تاریخ ورود به مقصد تا زمان
حرکت همراهه نفری یکصد و پنجاه تومان از بابت
مخارج ایام توقف آنها را تقاضا کرده بودند کمیسیون
عین تقاضای وزارت جنگ را تصویب کرده بودند چون
از مجلس بکمیسیون بودجه رجوع شده بود رایورت
کمیسیون بودجه نیز قرائت شد کمیسیون بودجه
تصویب کرده بود که برای انتخاب اسلحه دو نفر
روانه نمایند و برای مخارج ایاب و ذهاب ایشان
هشتصد و پنج تومان و از روز ورود آنها بایران ماهی یک
صد و پنجاه تومان بهر یک از آنها مقرری داده شود
و سعی نمایند که مدت این مأموریت بیش از سه ماه طول نکشد

محمد هاشم میرزا - عقیده بنده اینست که
بچندین کارخانه که در بعضی دول معروف است خوبست
اطلاع داده شود که خودشان هر کدام یک تفنگی بفرستند
که هر یک از آنها را در وزارت جنگ و شورای نظامی
امتحان بکنند هر کدام را پسندیدند و انتخاب کردند بخرند
گویا محتاج فرستادن این اشخاص نباشند و اینجا
هم بمقیده بنده بهتر می توانیم امتحان کنیم با حضور
عهده زیادی از نظامی های عالم

مهرزاد الملك - چنانچه در روز نامه ایران نو
درج شده است همانطور که شاهزاده فرمودند در
تمام جاها معمول است این ترتیب ولی بواسطه بعد
مسافت و نبودن راه آهن در اینجا باید یک استثنائی
بشود و برای همین بود که از طرف وزارت جنگ

این طور پیشنهاد شد و کمیسیون نظام هم تقاضای
ایشان را تصویب کرد که سه نفر بودند اینها فقط
می روند و از چندین کارخانه معروف اروپ چند
تفنگ انتخاب کرده بفرستند و وزارت جنگ در این جا آنها
را انتخاب کرده یعنی امتحانات لازمه را علمای این
فن می کنند و از بین آنها یک قسم تفنگ انتخاب
خواهند کرد و از آن مقداری که لازم است می خرند

حاجی وکیل الرعایا - بنده تصور می کنم
صلاح همان است که وزیر جنگ پیشنهاد کرده است
ولازم نمی دانم انقدر در این موضوع مذاکره شود
و بلاوه بنده تصور می کنم که سی هزار قبضه کم است
اگر ممکن است زیادتر تهیه شود ولی اینجا دو
چیز ذکر نشده یکی آنکه خریداری آنها بچه قسم
خواهد بود دیگر آنکه تعیین مکرده اند که چقدر
هشنگ برای آنها خواهند خرید خوب بود این دو
فقره را هم معین می کردند .

وزیر جنگ - وجوب تفنگ امروز بطوری
از بدیهیات شده است که ابدأ منکر ندارد ولی
شکل خریداری آنها را بطوریکه شاهزاده محمد
هاشم میرزا فرمودند خیلی اختلاف پیدا خواهد
کرد و در رفتن دو نفر صاحب منصب و یک نفر امین
وزارت جنگ فواید بسیاری است از قبیل اینکه
کارخانجات را بهم بیندازند که فلان کارخانه
ارزان تر میدهد و از هر کدام که ارزانتر می دهد
نشانه بگیرند در این قبیل مطالب که اگر نروند
این فواید قوت میشود باینجهت رفتن اینها رابنده
واجب می دانم و اینکه تفنگ بخواهیم خیلی مشکل
است بجهت اینکه بعضی اینک نمونه خواستیم از
کارخانه ها و فرستادند آنوقت هر چه بفرمایند باید
قبول کنیم و در این باب خواهش میکنم آقایان
فرمایشی نکنند و در یک چیز میتوانند فرمایشی
بفرمایند و آن در باب قیمت است البته وزارت جنگ
با کمال مداقه در اینخصوص خواهد کرد که این
اول خریدی است که دولت جدید از کارخانجات
خارج می کند باید طوری باشد که موجب تعجب
باشد وزارت جنگ می تواند اطمینان بدهد که کمال
مواظبت را در اینخصوص خواهد نمود که دیناری حیف
و میل نشود حتی در هر جامه که بر قیمت دلالتی افزوده
شود برعهده تفنگ افزوده خواهد شد درخصوص قیمت
خیلی مدافعه خواهد شد ولی برای شناسائی لازم است
که بکثرتی را که مثل خودم طرف اطمینان باشد بفرستم
و بتصویب او این عمل انجام بگیرد برای اینکه این یک
کاریست که در خود فرنگستان محل تغلب است تاچه رسد
باینکه از ایران بفرنگستان برود .

وکیل التجار - بنده عرض کنم رفتن
اشخاص برای این کار بسا خواستن از آنها
بقدری برای متفاوت دارد که میتوانم عرض کنم از
صد و پنجاه هزار الی سیصد هزار تومان برای مسافرت
دارد باینجهت بنده لازم میدانم که مجلس این ترتیب
را تصویب نماید که این مطلب زودتر انجام بگیرد و
سایر ترتیباتی را که فرمودند بخود آقای وزیر جنگ
است که نهایت مداقه را از هر حیث خواهند فرمود .

نایب رئیس - این مطلب دو قسم است برای
اینکه نتیجه گرفته شود عینده مذاکره میکنیم و رأی
مبگیریم یکی اینکه اساساً این تفنگ خرید شود
یا نه یکی اینکه این سه نفر را که وزارت جنگ تقاضا

کرده اند که فرستاده شود مخارج مسافرت و حقوق
آنها را تصویب کنیم اول مذاکره میکنیم در اینکسی
هزار تفنگ خرید شود یا خیر (گفتند در این باب مخالفی نیست)
نایب رئیس - خوب حالا که در اینخصوص
مخالفی نیست در باب فرستادن این سه نفر مأمورینی که
لازم میدانند بروند آقایانیکه در این باب فرمایشی
دارند بفرمایند .

مهرزاد الملك - لازم است آقایان بدانند
که اینها تفنگ نخواهند خرید همانطور که عرض شد
نمونه خواهند آورد و بعد از امتحاناتیکه وزارت جنگ
میکند آنوقت هر قدر لازم است وزارت جنگ
خواهد خرید .

آقای ققی زاده - عرض بنده يك كلمه است
و آن اینست که در خرید سی هزار قبضه تفنگ هم که ما
رأی می دهیم بمسئول است که باید رأی بدهیم
داو شو دولا رم می دایم که بابت این سی هزار قبضه تفنگ
جزء بودجه سال آتی بوشه شود یعنی جزء آن بودجه که
اولاد و ماه ارسال گذشته بمجلس خواهد آمد برای اینکه
این سه نفر تا بروند و این نمونه ها را تأیید و روند و
در وزارت جنگ امتحانات بشود آنوقت هر کدام
از آنها پسند شد اطلاع بدهند و خرید شود
خیلی طول خواهد کشید و اگر هم خیالی می باشد آمد
دیر خواهد شد و در خرید خواهد شد و در می شود جزء
بودجه امساله نمایند آن وقت هم بنده عرض می کنم جزء
بودجه همدساله بشود در صورتی که من تصور نمی
کنم باین روشها بگذرد اینک در خرید تفنگ يك
مقداری عجله شد برای این بوده ما امروز خیلی
احتیاج داریم و بقدری که امروزه تفنگ از برای تأمین
ولایات درم است هیچ چیز لازم نیست بطوریکه اگر
وزارت جنگ می تواند با بلون تفنگ بیاورد
می آورد با هر چه ممکن بود زودتر حمل نمایند به
توسط آن حمل میکرد اما درخصوص قیمت آن که
جزء بودجه سنه آتی شود بملاحظه اینکه مدت
خرید این طول خواهد کشید بنده عرض می کنم ما
خیلی عجله داریم در آوردن این تفنگها بلکه
يك طوری شود که تا چهار ماه دیگر مقدمه آن
را برسانیم .

مؤتمن الملك - در اینکه ما قشون و
تفنگ لازم داریم حرفی نیست اما بنده می بینم ما از
مشروطه فقط يك چیز می فهمیم و آن اینست که
مخارج جدید را هر روز می آورند بمجلس و پیشنهاد
می کنند که رأی بدهیم این مبلغ از برای آن داده
شود و می خواهند ما تصویب کنیم و حال اینکه
ما نمی دانیم بودجه مملکت ما چقدر است و این
ترتیب بالاخره در آخر سال بیک کسر بودجه خواهد
کشید که بچهار و پنج کرویر میزنه آنوقت این کسر
را باید دانست که از کجا خواهند داد بنده عرض
می کنم هر خرجی را که ما پیشنهاد می کنند باید
در مقابل آن يك دخلی بمجلس نشان بدهند امروز
بر فرض شما اجازه دادید سی هزار قبضه تفنگ خرید
شود این افلاش شد هزار تومان پول لازم خواهد داشت
شصت هزار تومان نباشد چهارصد هزار تومان مخارج
خواهد داشت این چهار صد هزار تومان را که خواهد داد
دیگر اینکه می گویند لازم است تفنگ بطرز جدید

داشته باشیم بنده این عقیده را ندارم بجهة اینکه ما نمی خواهیم بادل خارجه طرف شویم که تفنگ بطرز جدید لازم داشته باشیم در صورتی هم که لازم باشد يك مقداری تفنگ بخریم لازم نیست بطرز جدید باشد ممکن است بعضی تفنگهاییکه امروز معمول بعضی دول نیست و باطله کرده اند از آنها خریده شود بیک قیمت خیلی ارزانی و بنده مخصوصاً تا ندانم کلیه تفنگهای دولت چقدر است و عده تفنگهای سه تیر چقدر است رأی نخواهم داد به علاوه گمان نمی کنم سی هزار تفنگ يك مرتبه لازم داشته باشیم بجهة اینکه دولت جدید از اول تا بحال که هشت ماه است در نظر دارد سی هزار قشون بگیرد در این هشت ماه هنوز نتوانسته اند مقداری بگیرند و این بدیهی است اینرا نمی توانند در یکماه بگیرند لابد دوسه سال طول خواهد کشید در این صورت ممکن است سالی ده هزار قبضه تفنگ بخرند که این در سه سال خریده شود و بالاخره عرض می کنم لازم است عده تفنگهای دولت را کلیه بدانیم چقدر است .

معزز الملک - در اینجا اشتباه شده است

اولاً اینکه فعلاً پول برای خرید این مقدار تفنگ داده نمیشود پول برای مخارج مسافرت باینجا داده میشود که بروند نمونه بیاورند و بعد از اینکه آمد اینجا و امتحان شد خریده می شود پس فقط تصویب تجدید اسلحه را خواهند کرد و امروزه وزارت جنگ میخواهد بداند که مجلس اجازه می دهد قشون تجدید اسلحه نماید و اسلحه جدیدی داشته باشد یا خیر و برای مأموریت این سه نفر تقاضای این مبلغ را کرده است می خواهد بداند مجلس تصویب می کند یا خیر و اینهم معلوم است که این کار طول خواهد کشید و قیمت آن حالا بیچوجه معلوم نیست بسته به اینکه تفنگها را وارد کنند از بین آنها هر کدام را نسخه بدهند قیمت آنرا با کارخانه تمام می کنند آنوقت مجلس می تواند رأی دهد در پول او والا حالا بیچوجه معلوم نیست که پولش چقدر است و اینکه آقای مؤتمن الملک اظهار کردند که ما با هیچ دولت خارجی طرف نیستیم که اسلحه جدید لازم داشته باشیم عرض می کنم اسلحه جدید نه فقط برای اینست که با دولت دیگری طرف شویم بلکه برای اینست که قشون دولت باید اسلحه اش بهتر از اسلحه باشد که سایر مردم دارند مثلاً سوار امنیه همیشه طرف شدند با يك دزدی یا دیگری باید اسلحه را استعمال کنند که او نداشته باشد تا غالب شود و امروزه اسلحه ما طوری است که تمام يك قسم است مثلاً تفنگ نظامی ها و رندل است دیگران هم و رندل دارند اینها ما و زر دارند سایرین هم ما و زر دارند پس باید اینها یعنی قشون نظامی ها اسلحه شان بهتر از اسلحه سایرین باشد .

اسدالله خان - بنده عقیده ام اینست که این

همین مثل همان اعتباری است که بریزوز وزارت خارجه دادند و تصور می کنم این یگانه خرجی است که برای دوره جدید صحیحی پیشنهاد شده است و چون آقای معزز الملک فرمایشات لازمه را فرمودند بنده دیگر عرضی ندارم خوب است رأی بگیریم

میرزا ابراهیم خان - تکلیفی که بر ما وارد

است فقط تصویب مخارج است از برای فرستادن آن چند نفر و پس از آنکه راپورت آنها بگمسیون جنگ و نظام آمد که فلان سیستم مثلاً بهترین سیستم است و قیمتش فلان است وزارت جنگ هم انتخاب نمود آنوقت در باب قیمت آن باید حرف زد با فعل اگر مجلس با تصویب کمیسیون در باره دادن این هشتصد تومان موافقت دارد رأی خود را اظهار دارد مطلب ختم شود.

محمد هاشم میرزا - اینکه آقای معزز الملک در جواب آقای مؤتمن الملک فرمودند بنده درست ملتفت نشدم فرمودند که اینجا تجدید اسلحه است در این صورت که دولت تجدید اسلحه خواهد کرد آیا اسلحه که در دست آنهاست خواهند ب مردم فروخت اگر این طور باشند این تجدید اسلحه فرقی با سابق نکرده بنده ملتفت نشدم

معزز الملک - این يك اصطلاحی است که

میگویند فلان دولت تجدید اسلحه کرد مقصود اینست که دولت يك اسلحه برای قشون خود ترتیب میدهد که دیگران نداشته باشد و آنکه آقای آقا میرزا ابراهیم خان فرمودند که فعلاً مجلس باید در مخارج این مأمورین رأی بدهد و رأی در خرید اسلحه وقتی داده خواهد شد که راپورت این مأمورین برسد بنده آنرا صحیح میدانم ولی می گویم مجلس باید امروز تجدید اسلحه را تصویب نماید و این يك رأیست که مجلس امروز باید بدهد و اگر ندهد تصور نمی کنم که وزارت جنگ بتواند اقدام نماید یا مأمور روانه نماید بجهة اینکه ممکن است مأمور خودش را بفرستد و بعد از همه زحمات مجلس تجدید اسلحه را تصویب نکنند پس اول مجلس شورای ملی رأی در تجدید اسلحه بدهد و بعد مخارج این مأمورین را تصویب نماید بعد این ها آن سیستمی را که فرستاده و اینجا انتخاب کردند در خصوص قیمت آن بمجلس می آورند و رأی داده میشود.

تقی زاده - بنده نقطه نظر آقا میرزا ابراهیم

خان را تصدیق می کنم که فقط يك رأی در مخارج مأمورین باید داده شود و باز تکرار می کنم که در خصوص تفنگ حالا نمیشود رأی داد گاهی که در خارج مجلس هستم فکر می کنم که بودجه یکی از چیز های لازم است و خیال می کنم که چطور این را باید داخل مذاکره کرد بطور طرح قانونی بطور سؤال بطور استیضاح چه شکل باید داخل مذاکره باشد بجهة اینکه هر مطلبی که راجع به بودجه است و در اینجا می آید بعضی اینکه اسم بودجه آوردیم از هر طرف صدا بلند میشود که حالا آنرا بگذارید فی حد ذاته يك مطلبی عالیجده است در صورتیکه بنده می بینم چهار ماه تمام است داخل مطالبی هستیم که تمام جزء بودجه است مثلاً طلب حاجی عدل السلطنه یا مخارج مسافرت فلان مأمور يك چیزهاییکه جزء بودجه است همینطور مطالب بزرگ مثلاً در سنه ۱۲۲۹ اصلاحاتی که در نظر دارند حالا بمجلس می آورند همین تجدید اسلحه که آقای معزز الملک فرمودند چیزی نیست که رأی در آن گرفته شود برای اینکه این يك خرجی است که باید در جزو بودجه پیشنهاد شود و البته باید امیدوار باشیم که

بودجه ما تا سه ماه دیگر بمجلس خواهد آمد و خودمان اقرار داریم که تا سه ماه دیگر راپورت اینها می آید و فعلاً معطل این هستند که مخارج اینها را تصویب کنیم که آنها را براه بیندازند پس تا بودجه تصویب شود قطعاً تفنگ ها خریده نخواهد شد بماند جزو بودجه تصویب شود بنده عرض می کنم همین رأی که میخواهید برای این يك فقره بگیریم که هم تجدید اسلحه را تصویب کرده باشیم هم از عایدات مملکتی اطلاعی حاصل کرده باشیم اگر چه این اول دفعه است که اصلاحات اساسی میشود کسی هم مخالف نیست ولی خواهش می کنم اصل همین مسئله را که مسئله اساسی است جزء بودجه بگذارند نه اینکه قلم بقلم بیاورند و آخر ندانیم بودجه ما چه خواهد شد .

مؤتمن الملک - اینکه گفته شد رأی بگیریم

برای اینکه مخارج مسافرت باینجا داده شود با اظهار آقای وزیر جنگ مخالف است بجهة اینکه ایشان فرمودند این سه نفر را میفرستیم که بروند آنجا کارخانجات مشغول مذاکره شوند و در ارزانی با آنها صحبت کنند و بنده چنین تصور می کنم که رفتن اینها به این ترتیب اسباب این میشود که بکلی دست ویای مارا می بندد برای اینکه اینها میروند بعضی وعده بکارخانه ها میدهند که ما مجبور میشویم این سی هزار قبضه تفنگ را از آنها بخریم و بنده صلاح نمی دانم و عرض می کنم ممکن است این مقدار تفنگ را ما در سه سال بتدریج بخریم برای اینکه تمام این سی هزار قبضه تفنگ را که میخواهید هشت ماه است مذاکره میشود در بحران وزراء هم مذاکره بود و هنوز اقدام نشده است اینها یعنی وزراء در نظر دارند که سی هزار قشون بطور جدید بگیرند و از برای آنها سی هزار قبضه تفنگ سیستم جدید لازم دارند از روزی که کابینه بمجلس آمد و پروگرام خودشان را آوردند در پروگرام آنها همین سی هزار قشون بود الان هشت ماه است میگذرد و اقدامی نشده است بدیهی است در یکسال و دو سال هم این سی هزار قشون را نخواهند گرفت در این صورت لازم نیست که یکمرتبه سی هزار قبضه تفنگ بخریم ممکن است در عرض سه سال سالی ده هزار تنای آنرا بخریم و با آآوری می کنیم که در دو ماه پیش از این مضمی از خرجها آمده اند از ما خواستند که سابق نبود و گفتند چون سابقاً اینطور نبوده است و حال مشروطه است حکام باید مواجب بگیرند نظمی لازم است همینطور سایر چیزها تقریباً کرور و دو بیست هزار تومان میشد این تفاوت بودجه و از آنروز تا بحال هم همین طور متفرقه می آورند تا بحال گمان می کنم سه کرور رسیده است این سی هزار تفنگ هم افلا ششصد هزار تومان خواهد شد این چهار کرور يك کرور هم قطعاً همین قسم تا آخر سال خواهند آورد این میشود پنج کرور يك کرور هم کسر بودجه ساقی است این شش کرور بنده نمی دانم محل آنرا از کجا تصور کرده اند میدانم محل اینرا وزیر جنگ در نظر دارند که اینطور دفاع میکنند خوبست هیئت وزراء خرجهاییکه در نظر میگیرند مجلس را هم بما نشان بدهند آنوقت تصویب مارا بخواهند و بکصورتی که اسمش بودجه است بما نشان بدهند بگویند این صورت جمع و خرج مملکت است مثلاً این صورت دخل مملکت است یا ندره کرور این صورت خرج مملکت است هیچکدام کرور حالا شما

الاهم وفالاهم آنمخارجی را که لازم است بمجلس بیاورید و آن مخارج که خیلی لزوم ندارد امسال نکنیم ما الان پنجاه است فریاد میزنیم برای مابودجه بیاورید و هنوز نیاورده اند و یکروز می آیند يك لایحه می آورند با کمال عجله میگویند ماسی هزار تفنگ لازم داریم و اغلب میگویند ما با اساس این مسئله همراه هستیم و اگر کسی اظهار مخالفت بکند او را تفتیح می نمایند من نمی دانم این عجله از کجاست .

وزیر جنگ - فرمایشات آقای مؤتمن الملك تماماً صحیح است چیزی که هست اینست که الان چندین جلسه است که در هیئت وزراء صحبت در خصوص بودجه است که به بینیم این کسرها را از کجا بیاوریم لکن این تفنگها بقدری امروزه برای ما لازم و واجب است که از غذای یومی هم میخواهم عرض کنم واجب تر است چرا برای این که مملکت باید امن شود آنوقت بپردازیم بمالیه و سایر اصلاحات بدیهی است تماماً اسلحه نداشته باشیم مملکت را نمیتوانیم امن کنیم و تا مملکت امن نشود امور مالیه تصفیه نمیشود و بنده عرض کردم بقدری این اسلحه را امروز واجب میدانم که اگر همه چیز واجب تر بود و دانه و رویش را از خریدش واجب تر لکن پس از آنکه مجلس تصویب کرد آنوقت شورای نظامی ملاحظه میکند بهر ترتیبی که منفعت ملت در آن است اقدام خواهند کرد و در صورتی که امسال بیش از ده هزار لازم نداشته باشیم بیشتر نمی خریم و اگر زیاد تر لازم داشتیم زیاد تر میخریم حالا بسته است برای مجلس هر طوری که تصویب میکنند مختار است .

نایب رئیس - در خصوص فرستادن سه نفر و مخارج آنها گویا مخالفی نباشد لکن در خصوص همه تفنگها که سی هزار یا کمتر باشد لازم می دانید بکمسیون برود یا خیر ؟

وزیر جنگ - مقصود از عرض بنده این بود که کمسیون و شورای نظام ملاحظه خواهند کرد که آیا در امسال ده هزار تفنگ لازم است یا لازم نیست چون تفنگهای دولتی باید یکی باشد و مختلف نباشد بملاحظات مثلاً اگر دست هر کس به بیند بگیرند اگر چه تفنگهای دولتی در ایران بطوری پراکنده شده است که دست همه کس دیده میشود لکن بعد از آنکه قرار شد تفنگ های دولتی یک سیستم باشد مأمورین حق دارند دست هر کس می بینند بگیرند پس امروز لازم است که اجازه خرید این تفنگها را بدهید و لسی از برای خریداری باقتضای وقت و البته تمام ماها ملاحظه مالیه مملکت را باندازه که میتوانیم خواهیم کرد که هر طور باشد و مالیه مملکت مقتضی شد باندازه خریداری کنیم .

معز الملك - از عرایض بنده چنین فهمیده شده که بنده مخالفم با آمدن بودجه بمجلس بجهت اینکه آنها که اصرار دارند در آمدن بودجه بمجلس قبل از اینکه بیاید میگویند این موضوع را تصویب نمیکنیم و حال اینکه آنچه را که بنده عرض کردم فقط مقصود این بود که وزارت جنگ و کمسیون نظام میخواهد در این خصوص رای مجلس را اتخاذ کند که مجلس امروزه تجدید اسلحه را تصویب میکند یا خیر که بعد از رفتن این مأمورین و آوردن نمونه و تحمل زحمات یکدفعه مجلس نگوید تجدید اسلحه صلاح نیست و آنکه گفته میشود این مقدار در سه سال سالی ده هزار خریده شود که در سه سال پول آنرا بدهیم این ممکن است که

مأمورینی که با آنکارخانه که از آن خریداری میکنند قرار میدهند که در سه سال پول آن داده شود .

فهم الملك - راپورت کمسیون نظام که بکمسیون بودجه آمده لازم است از مذاکرات آنجا هم خاطر آقایان را مستحضر دارم از مذاکراتی که در آنجا می شود تمام آنجا با حضور معاون وزارت جنگ بعمل آمد در خصوص قیمت هیچ نمیشود مذاکره کرد و حتی در اینکه این داخل بودجه یکسال است یا دو سال زیرا این اشخاصی که میروند یکی از تکالیف شان اینست که ترتیب میزان قیمت و تأدیه وجه را بدهند و اینکه این در جزو بودجه هذه السنه خواهد بود یا بودجه سنه آتی باین جهت فعلاً این مسئله را معوق گذاشتیم تا راپورت این مأمورین یا آنکه مراجعت میکنند برسد فقط چیزی که اختلاف پیدا کرد اینست که پیشنهاد کرده بودند سه نفر برود و کمسیون نظام هم تصویب کرده بود ولی در کمسیون بودجه با حضور معاون وزارت جنگ مذاکره شد رفتن دو نفر را کافی دانستند عرض اینست که در خصوص قیمت حالا بهیچوجه نمی شود مذاکره کرد .

وزیر جنگ - در باب اینکه دو نفر برود یا سه نفر گویا سه نفر باشد بهتر است بجهت این که این ملاحظه که بجهت مصارف این یک نفر کرده اند خیلی بیش از این رفتن او منفعت دارد بنده لازم می دانم که یحتمل غیر از صاحب منصب همراه آنها برود و استند میکنم که در سه نفر رای گرفته شود .

نایب رئیس - حالا راپورت کمسیون نظام که سه نفر را تصویب کرده اند و راپورت کمسیون بودجه که دو نفر را تصویب کرده اند خوانده میشود . (مرتضی قلیخان راپورت هسارا قرائت کرد)

نایب رئیس - رای میگیریم به راپورت کمسیون بودجه وزارت جنگ تقاضای مخارج سه نفر را کرده است کمسیون بودجه دو نفر را تصویب کرده است پس اول رای بر راپورت کمسیون بودجه می گیریم . (گفتند اول در عدد مأمورین به قیام و نمود رای گرفته شود)

نایب رئیس - پیشنهادی از طرف آقای معز الملك در این باب شده است قرائت میشود . (مرتضی قلیخان پیشنهاد را قرائت کردند باین مضمون)

بنده پیشنهاد میکنم که سه نفر تصویب شود و خرج آنها هزار تومان و حقوق آنها پس از ورود به برلن از قرار ماهی یکصد و پنجاه تومان .

مرتضی قلیخان - تقریباً همان تصویب کمسیون نظام است جز اینکه ۲۵ تومان تفاوت دارد و **وحید الملك** - این مسئله خوب روشن نیست که اینها برای چکار میروند در راپورت نوشته شده که میروند برای خرید تفنگ .

نایب رئیس - مذاکره شد که اینها برای تعیین سیستم و آوردن نمونه میروند و تا از اینجا اجازه داده نشود خریداری نخواهد شد .

وحید الملك - پس خوب است این را تصریح کنید .

(مرتضی قلیخان راپورت کمسیون

نظام را قرائت کرد مشعر بر اینکه برای آوردن نمونه و تعیین سیستم و قیمت آخری میروند نه برای خرید تفنگ)

حاج میرزا آقا - بنده عرض میکنم خوب است فعلاً این رجوع شود بکمسیون بودجه که در باب خرید این مقدار تفنگ مذاکره نمایند و قتی که مسلم شد که سی هزار تفنگ خریده شود آنوقت این سه نفر بروند و خریده شود .

نایب رئیس - عرض کردم اینها برای مذاکره قیمت و تعیین سیستم و آوردن نمونه میروند و الاخریه این تفنگ موقوف با اجازه ثانوی است .

حاج میرزا آقا - پس اگر باین پیشنهاد رای می گیرید بعد از این که تصویب شد باید برود بکمسیون .

نایب رئیس - دلیلش را بیان بفرمائید . **حاج میرزا آقا** - برای اینکه این راپورت مخالف است با راپورت کمسیون بودجه کمسیون بودجه دو نفر را تصویب کرده است با هشتصد تومان خرج و ماهی یکصد و پنجاه تومان پس از ورود به برلن حقوق .

نایب رئیس - ولی این موافق است با راپورت کمسیون نظام بملاوه آقای وزیر جنگ هم گفتند که سه نفر باشد (گفته شد صحیح است و باین پیشنهاد رای گرفته شود)

نایب رئیس - پس رای میگیریم بر راپورت کمسیون نظام بجهت اینکه این میزان تفاوتی با پیشنهاد آقای معز الملك ندارد در اینجا که مخالفی نیست (اظهاری نشد)

نایب رئیس - رای گرفته می شود به راپورت کمسیون نظام کسانی که تصویب میکنند و با راپورت کمسیون نظام موافقت دارند ورقه سفید خواهند انداخت .

(رای گرفته شد حاجی میرزا رضا خان احصاء نموده معاضد الملك نتیجه را باین طور اعلام نمودند)

عدد حضار ۸ ورقه سفید ۴۲ آبی شش امتناع ۱۰

اسامی تصویب کنندگان :

صدرالعلماء - کاشف - نوبری - شبانی حاجی میرزا رضا خان - ضیاء الممالک - حاجی شیخ علی - آدینه محمد خان - مصدق الممالک دکتر اصمعیل خان - شیخ رضا - معاضد السلطنه تقی زاده - وکیل الرعایا - آقا شیخ علی شیرازی ابوالقاسم میرزا - میرزا داود خان - سلیمان میرزا - وکیل التجار - افتخار الواعظین - ارباب کبخی سرو - فهم الملك - آقامیرزا احمد آقا شیخ ابراهیم - مرتضی قلی خان - حاجی آقا شیرازی - لسان الحکما - حاجی محمد کریمخان ذکاء الملك - آقا محمد - آقا عبدالعسین ادیب - تربیت - حسنعلی خان - میرزا علی اکبرخان - معز الملك - اسدالله خان - ممتازالدوله حکیم الملك - منتصر السلطان - ادیب التجار يك ورقه سفید .

کسانی که رد کردند :

عز الممالک - مؤتمن الملك - حاجی میرزا آقا معتمد التجار - محمد هاشم میرزا - مساوات

نایب رئیس - با کثرت تصویب شدها در باب اینکه عده تفنگهای هزار باشد یا کمتر رجوع می شود بکمیسیون که تجدید نظری کرده نتیجه را اطلاع بدهند از آقایان خواهش می شود که در سر وقت مجلس حاضر شوند چون امروز خیلی در ابتدا از برای کافی شدن عده وقت تلف شد و واسطه اینکه در اول مجلس خصوصی داشتیم نتوانستیم تمام دستور امروز را از مجلس بگذرانیم دستور جلسه آتی به قیام دستور امروز است فقط در باب خالصجات چون وزیر مالیه نوشته است مشغول انجام بعضی کارها هستیم چند روز دیگر مطرح شود که خودم بتوانم حاضر شوم گویا مشغول نوشتن بوده است.

حاجی شیخ علی - اصلاً این نباید جزء دستور بشود بجهت اینکه ما رأی دادیم این محل پرداخت وجه استقراضی داخلی باشد دیگر نمیدانم درجه باید مذاکره شود.

نایب رئیس - ماسکی رأی دادیم که دولت خودش اداره کند یا اجازه یا قرارداد نماید.

[رئیس حرکت کرد مجلس یک ساعت و ربع از شب گذشته ختم شد.]

جلسه ۱۰۷

صورت مذاکرات مشروح روز

شنبه پانزدهم جمادی الاخر

۱۳۲۸

مجلس تقریباً دو ساعت قبل از غروب خصوصی و یک ساعت قبل از غروب بریاست آقای ممتازالدوله نایب رئیس علمی گردید.

مصادداً الملك صورت روز سه شنبه را قرائت کرد.

نایب رئیس - اعتراضی بصورت مجلس هست؟ (اظهاری نشده)

رأبورت کمیسیون نظام متضمن صورت مراسله آقای سردار ملی قرائت شد مشعر بر اینکه هنگام ابتلا بچنگ ارتجاعیون امتداد مجاریه محتمل و تهیه ذخیره لازم بود بتصویب وجود اکابر شهر و انجمن ولایتی جناب شهدی حسین آقا کنتراتی با کمپانی آلمان بسته پنج هزار قبضه تفنگ باسرنیزه و بلند و یکصد عدد فشنگ بقیمت شانزده تومان اقبایع نموده که در مدت پنج سال قیمت آن پرداخته شود و ده هزار تومان بعنوان بیمانه بکمپانی داده که در موقع اطراق فرصت تحویل گرفته شود و اقسام کرده بود که چون این شخص در موقع بلوا از جان و مال مضایقه نموده و چون این معامله من جمیع الجهات متضمن همه گونه صرفه دولتی است بعضی تشویق سایرین اجازه داده خواهد شد کمیسیون این مطلب را در صورتی که سیستم تفنگ ما جدید و مرغوب باشد تصویب نموده بود ولی قبل از وقت تحصیل رأی وزارت چنگ و فرمانفرمای آذربایجان را لازم دانسته اند

لوبری - بنده مخالفم با رأبورت که می گوید اجازه فرمانفرمای آذربایجان هم لازم است بجهت این که فرمانفرمای آذربایجان نباید در امور راجعه بوزارت چنگ مداخله نماید این راجع بوزارت چنگ است و البته تصویب وزارت خانه لازم است و آنچه بنده با معاون وزارت چنگ مذاکره کرده ام عرض

می کنم مقصود آنها این است که باید سیستم تفنگ های دولت یکی باشد و در خصوص این پنجاه قبضه تفنگ فرمودند برای امنیه اگر تمام یک طرز باشد که مخالف سیستم سایر تفنگها باشد عیب ندارد و رئیس امنیه شاهزاده امان الله میرزا خیلی اصرار دارند باینکه هر چه زودتر این تفنگ خریداری شود

مهرزاد الملك - لازم است توضیحاً عرض کنم که گفته شد فرمانفرمای آذربایجان در امور اسلحه نباید مداخله کند این صحیح است ولی چون این مسئله در آذربایجان واقع شده کمیسیون تصویب کرد که رأی فرمانفرمای آذربایجان در این خصوص معلوم شود.

وزیر جنگ - عرض می کنم در اینکه این تفنگها باید خریداری شود حرفی نیست بجهت اینکه وقتی آنها آنرا خریدند که احتیاج داشتند و آن تاجری که قبول آن خدمت را کرده است در واقع با جان خودش حاضر شده است برای این معامله بجهت اینکه اگر ما غالب نمی شدیم محمد علی میرزا غالب می شد قطعاً او را زنده نمی گذاشت پس این شخص خیلی خدمت به ملت کرده است و البته باید این تفنگها را خریداری شود که ضرری بنا وارد نیاید اما شرط دارد معلوم است تفنگ دولت باید یک سیستم باشد ولی برای امنیه عیبی ندارد که تمام تفنگهای امنیه یک قسم باشد و قبل از وقت هم باید این تفنگها خریداری شود که قبلاً یکی از آن تفنگها را بیاورند در وزارت جنگ به بینیم که بی عیب باشد آنوقت البته خریداری آن مصلحت است از برای امنیه

هشترودی - بنده در فرمایشات اولیه آقای وزیر جنگ هم رأی در آن قرارداد که از برای خرید این تفنگها نوشته شده است قید شده که این تفنگها از روی سیستم جدید اختراع است ولی اینکه می فرمایند تمام تفنگهای دولت باید یک سیستم باشد صحیح است لکن ممکن است این هم یک سیستم خوبی باشد که از برای امنیه بگیرند و بنده عقیده ام این است که این مسئله خیلی زود انجام داده شود بجهت اینکه این پول را این بیچاره در اواخر انقلاب آذربایجان که نا به حال ده ماه است داده است و خیلی صدمه کشیده و مخصوصاً آقای سردار ملی شرکت داشتند و با اطلاع انجمن هم بوده حالا که بجهت الله وضع منقلب شده اعتقاد این است که باید جبران زحمات او باید بشود این شخص خیلی خیلی خدمت کرده است و شاید اگر او این تفنگها را نمی گرفت شاید اسباب تولید اشکالات می شد.

ذکاء الملك - بنده تصور می کنم که مذاکره در این باب فایده ندارد خوب است این رأبورت به وزارت جنگ رجوع شود که آنجا هم مطالعات کرده نظریات خودشان را پیش نهاد مجلس نمایند.

نایب رئیس - گویا در اظهار آقا مخالفی نباشد (اظهار شد مخالفی نیست)

نایب رئیس - پس رجوع بوزارت جنگ می کنیم.

(رأبورت کمیسیون بودجه قرائت شد متضمن اینکه لایحه از وزارت جنگ رسیده بود مشعر بر اینکه

مقداری ماشین و اسباب توپ سازی به مبلغ گراف از فرنگستان برای دولت خریداری شده و مدتی است در انزلی مانده و چون مانند اسبابها باعث خرابی آنها و ضرر دولت است در این موقع که وزارت جنگ مشغول ترتیب دوائر نظامی شده حمل آلات مزبوره بتهران لازم گردیده از حکومت استفسار شد که بچه مبلغ آنها را میتوان حمل کرد جواب دادند دوهزار و سیصد و بیست و چهار پوت وزن اسبابهاست که تجاوز از یکصد و پنجاه خروار می باشد و چون اسباب و آلات نقلیه بسیار دارد سیر کمیسیون قرارداد بپوتی نیست و پنجاه هزار حمل نماید که شش هزار و شصت و ده تومان می شود وزارت جنگ اینچنانکه اسباب و پوتی را بپوتی در شش هزار تومان حمل آن اسباب را از انزلی بطهران قبول کرده است کمیسیون بعد از مذاکرات تصویب کرده بود که شش هزار و آن بوزارت جنگ اعتبار داده شود که بترتیب اعلان عمومی و مناقصه اقدام در حمل اسباب مزبوره نمایند مشروط بر اینکه مدت حمل زیاد نباشد و در آخر اسناد و صورت حساب را به وزارت مالیه و دیوان محاسبات خواهند داد.

وکیل التجار - بنده عرض می کنم مختصر است ولی به محل نطق آمدم برای اینکه نکته را عرض کنم که وزارت جنگ ملتفت شوند منافعه این باید در انزلی ورشت بشود بجهت اینکه آنجا کسانی هستند که اسباب نقل اینطور چیزها را دارند و غالباً این ادارات در آنجا است و خیلی خوب و زودتر میتوانند حمل کنند ولی ضمناً یادآوری می کنم که انزلی جایی است که رطوبت دارد و اگر اینها بماند رطوبت آنها را ضایع خواهد کرد و هر کس متعهد شد حمل نماید باید وقت را معین کند که تا چه وقت حمل بنماید چون اگر بعضی بارچه های دارد باید همراه مخصوص آن ساخته شود که یکی را حمل بطهران نموده مراجعت کند برای حمل دیگری و این خیلی طول میکشد و یکی دیگر یادآوری می کنم که در موقعیکه دوره انقلاب گیلان بود در انجمن خبر دادند که یک اسباب دیگری هم هست که راجع بفشنگ ریزی و فشنگ سازی است که وارد کرده اند و ما فرستادیم آنها را گرفتیم و ضبط کردیم ولی در یکی از انبار های گمرک خانه مانده است آنها را هم در مدنظر داشته باشید که اگر موجود باشد حمل نمایند.

نایب رئیس - خوب است از موضوع خارج نشویم وزیر شش هزار تومان اعتبار میخواهد برای حمل این ماشین آلات باید در این خصوص مذاکره کرد که رأی مجلس معلوم شود.

سلیمان میرزا - در اینکه هر خرجی فی حد ذاته لازم است که در جزء بودجه قرار بدهند حرفی نیست ولی اگر در دستور امروز درست ملاحظه بفرمائید تمام دستور فصول بودجه است که شروع کردیم و یکی یکی را تصویب مینمائیم نمیدانم دخل ما چه چیز است خرج ما چه چیز است و همیشه در آرزوی همین هستیم که بودجه مملکت را بیاورند که از عایدات و مخارج مملکت خودمان اطلاع پیدا کنیم و بنده اصلاً عرض می کنم اینکه بگه طلبی رجوع میشود بکمیسیون بودجه برای اینکه ملاحظه جمع خرج را کرده باشند این خرج محل دارد یا خیر و امروز که در عموم اینها میخواهید رأی بدهید هیچ نمیدانید که محل آرا دارید

یا خیر بنده جزء جزء دستور را عرض میکنم بسیار خوب است ماشین آلات توپخانه لازم است حل شود مستمري آقا شيخ صالح وغيره خيالي لازم است تصويب شود آقا شيخ حبيب الله آقا شيخ عبدالحسين بسيار خوب است تصويب شود همچنين طور مسئله حصن السلطنة ووالده آقا محمود ولي بنده عرض میکنم آن بودجه که منتظر او هستيد همین است که الان شروع کرده ايد که جزء جزء آنرا شروع کرده ايد و بنده خیلی متأسفم از اینکه هي اين جور مصارف را بدون اینکه محل آنرا بدانيم شروع تصويب آن کرده ايم در صورتیکه آخر سال که شد خواهيم ديد که همین جزء جزء را که تصويب کرده ايم موجب اين شده است که شش کروز کسر داريم پس بهتر اين است که فعلا ما اينها را کنار بگذاريم و مطالبه بودجه عايدات و مخارج مملکت را بنمائيم و بعد از آنکه دانستيم محلی داريم اينگونه مخارجها را تصويب نمائيم والا تا مادامیکه نمیدانيم چه رای بدسيم بهتر اين است که وقت مجلس را فعلا بقوانينی که حاضر است صرف نمائيم تا وقتیکه بدانيم چه داريم و بنده تقاضای آنم دستور تقير داده شود.

وکیل الرعايا — بنده اساساً معتقدم شاید هم پیش از دیگران که بودجه در مملکت مشروطه اگر نباشد شاید بنگاه مالی بقوانين مشروطیت وارد می آید اما خوب است در موقع خودش اين حرف را بزنيم نه در موقع تفنگ خریدن نه در وقت آوردن اسبابهای که صد هزار تومان برای آنها داده شده و تا چهار ماه دیگر هم شاید بودجه نیاید و شش ماه دیگر هم نداريم که اسبابها حمل شود و در آنجا یوسد و گویيم اول بودجه ما رای بدسيم آنوقت رای بدسيم که اينها را بعد از اينکه یوسیده است حمل مايند و بنده هيچ صلاح نمی بینم که ما گویيم اين اسبابها در آنجا بماند و یوسد تا اینکه وزارتخانه ما بودجه های خودشان را بیاورند و تصويب شود آنوقت بپنيم چه داریم که با آن اينها را حمل نمائيم در صورتی که بنده عرض میکنم یک چیزی برای مملکت ما لازم است همین است که بعقیده بنده در اول قلم بودجه باید اين نوشته شود و لو بودجه ما همین شش هزار تومان باشد باید برای حمل اين اسبابها بدسيم آنوقت اگر چیزی باقي ماند اسامی آن اشخاص نوشته شود من نمی دانم چه شده است در وقت تفنگ خریدن و حمل ماشین آلات اين اشکالات پیش می آید اما بودجه موقتی می آید بمجلس در صورتی که اساساً غلط است تصويب میشود لکن بودجه امنیه که بمجلس می آید در صورتی که استقرار مملکت یعنی استقرار امنیت بسته به اوست اينطور اشکالات پیش می آورند و میماند و گفتند از کجا پول بیاوريم در صورتی که ما اول پولی را که باید تصويب کنیم بمصرفی برسد باید همین مصرف امنیه بزنيم که مملکت ما را از بعضی مخاطرات نجات بدهد اول باید پول بتفنگ و فشنگ بدسيم بعد باقیانی که همه چیز ما را برده اند بآنها میگوئيم تا حال داشتيم بشما داديم حالا نداريم بدسيم.

اسدالله خان — بنده با فرمایشات شاهزاده هم رأيم لکن آنجا يك اظهاري شد که آن هم باید جواب داده شود گفته شد که اينها می یوسد بنده عرض میکنم اين اسبابها در ۹۰۴ یا ۱۹۰۵ وارد شده است چهار پنج سال است آمده است و در آنجا مانده است اگر

فنگ نزده است در اين يكماه هم فنگ نخواهد زد در اينصورت باين اهميت فوق العاده بودجه بنده لازم میدانم که نقل اينها بمرکز بماند تا بودجه از مجلس بگذرد و بنده در نا کيد آوردن بودجه عرض میکنم ولو اینکه ماهیچ خرجی را که بمجلس بیاورند باید رای بدسيم تا بودجه بگذرد از آنطرف هم عرض میکنم اين مسئله راجع به بودجه نبود بواسطه اینکه اين يك اعتباری است که وزارت جنگ میخواهد که تا يكماه بعد از تاريخ تصويب اين وجه حمل اين اشیاء را بمنافعه گذاشته که هر کسی چه در اینجا چه در قزوین و رشت و انزلی بکمتر حمل می کند با و واگذار شود که حمل نماید و بعقیده بنده تصويب اين اعتبار ضرری ندارد ولی مشروط بر اینکه يكماه بعد از اين بمنافعه گذاشته شود برای اینکه هر چه ارزان تر تمام شود بهتر است.

وزیر جنگ — اين بهمانطوری که آقای وکیل الرعايا گفتند محل تأمل نیست اين اسباب برای اینکه خیال ترتیب دادن نظام بر فورم جدید داريم خیلی لازم است و امروزه ما مبالغی اسباب خریده ايم و مقداری از آنها آمده است بانزلی و اين اسباب را هم هيچ محل سؤال و جواب نیست که بایستی باینجا بیاوريم و بنگاه خانه خیلی خوبی تأسیس کنیم و مبالغی اسباب آورده ايم تمام مانده است که تا اين اسباب نباید اينها را نمی شود بکار انداخت و در باب پول اين البته خیالی باید مذاقه کرد که اگر يك کمپانی ارزان تر بیاورد با و رجوع شود ولی از برای آوردن ما نباید حرف بزنيم بجهت آنکه تاخير اسباب خرابی آنها خواهد شد و اينهم دخلی به بودجه ندارد بعقیده بنده اگر تمام مردم ايران بشا شود پيراهن خود را بفروشد كفش پا کنند باید تهیه اسلحه بکنند و لازم است که اسباب فشنگ ریزی آنرا داشته باشد اما در خصوص اينکه بودجه تاخير شده و بمجلس نیامده اينکار خیلی سختی است بجهت اینکه بکدول استبدادی رگشته است بدولت مشروطه و تمام قوانين آن برخلاف قوانين آن دولت است يك مخارجی پیدا شده که در آن دولت نبود و در آن دولت معنی اشخاص بوده اند که در آن زمان لازم نبود از دولت حقوق بگیرند و امروز تمام از دولت حقوق میگیرند اين ترتیبات را مرتب نمودن و برای آتیه پیش بینی کردن که بودجه شده بمجلس بیاید يك کار خیلی سختی است که شب و روز مشغول در کارند که زود ترتیبات آن را بدهند اما در باب کسر بودجه اينرا قبلاً بوقلا لازم میدانم اظهار کنم که ما خیلی کسر بودجه داریم و اين را باید خودمان بکوتی ملاحظه کنیم که به پينيم محل آنرا از کجا باید داد.

حاج آقا — بنده در اين تقاضائی که شده است بجهت آوردن اين اسباب گمان نمیکنم کسی باشد که اهميت اين را منکر باشد و گمان میکنم یکی از مخارج معينه مملکت همین است که امروز بمجلس پیشنهاد شده است همانطور که در باب تفنگ گفته شد ولی آنطور که آقای وکیل الرعايا می فرمایند که اگر ما اينرا الان تصويب نکنيم و موکول به آمدن بودجه نمائيم باید اينها در آنجا به یوسد اين رابطه خیلی تعجب میکنم بجهت اینکه هر وقت يك قبیل مخارجی چه مهم چه غير مهم بمجلس می آید بنده یکی از آن هائی بودم که فریاد میکردم اين بایست جزء

بودجه باشد و همین طور ساير نمایندگان اين خیلی غریب است من نمیدانم آنها چرا باید در آنجا باشد که یوسد چرا بودجه نیاید و اينها هم جزء او باشد میگوئيد اگر بودجه نیاید اين آنجا می ماند و می یوسد جبرش دیگر هم دارد که بودجه بیاید و اينهم جزء او باشد میفرمایند خیلی مخارج مهمی است که باید بیاید و از مجلس بگذرد بنده هم قبول دارم و عرض میکنم اگر در وزارتخانه ها اين ملاحظه میشود و واقعاً بعضی مخارج غير مهم را نمی کردند اسباب ضعف مالیه نمیشد و نظر بکسر بودجه میشد و تمام صرف اين قبیل مخارج مهم میشد ولی بدبختانه می بینيم که آن مخارج غير مهمه و مخارج مهمه مقدم داشته شود و مالیه دولت صرف آنها میشود و علاوه ما ماهمه تصديق داريم که امروزه کلی کسر بودجه داریم ولی خواهش میکنم که هر يك از وزارتخانه ها که يك خرجی را پیشنهاد میکنند خوب است اگر محل او را معین نمیکنند اقلاً بی محلی او را بنویسند در صورتی که وظیفه وزارتخانه ها حقیقه ابتدا همان تعديل بودجه است و پیدا کردن محلی برای مخارج و ما هر چه فریاد میکنيم چرا بودجه نمی آید که بخرج و دخل مملکت خودمان اطلاع پیدا کنیم که بدانيم چه قدر کسر داريم و از کجا باید محل او را پیدا کنیم می بینيم اید آبیچ جواب نمیرسد و محظوراتش را میگویند نه بفرايدهای ما اعتنائی میکنند من هم تصديق دارم که بودجه نوشتن امروزه که ابتدای سلطنت جدید است خیلی مشکل است ولی در يك وزارتخانه که اين همه معاسين خوب دارد با آن سابقه هم که از اصلاحات مجلس سابق موجود است تا يك اندازه هم خرج و هم دخل مملکت معلوم است نباید آنقدر از برای نوشتن بودجه اظهار سختی و اشکال نمایند و اين خیلی واقعه محل تأمل است که انسان از يك طرف ببیند که اين مطالب که پیشنهاد شده خیلی لازم است و از طرف دیگر ببیند هر چه تصويب میشود خرج است و هیچ تلفت نمیشوم که بر اين خرجها دخلی لازم است و نمیدانم ما چه باید بکنيم که بودجه به مجلس بیاید در حال بنده اين يك فقره را تصويب می کنیم ولی عرض می کنم باید سعی کرد که هر چه زود تر بودجه را به مجلس بفرستند.

وکیل التجار — بنده خواستم مختصر آعرض کنم ولی مجبور شدم که آقایان بعضی اظهارات فرمودند توضیحات بدسيم اولاً بنده شریکم با آقایان در اینکه بودجه را از وزارت مالیه باید خواست و هیچکس انکار را ندارد راضی اين است که باید تأکید کرد هر چه زود تر از وزارت مالیه بخواهند بودجه را بفرستند و ساير مخارج را حتی المقدور نباید تصويب کنیم و باید بگذاريم تا زمانیکه بودجه بیاید و خرج و دخل خودمان را موازنه کنیم لکن از يك طرف اگر آقایان ملاحظه کنند و رجوع بیک مسئله دیگری مینمایند می بینند که مخارج وزارت جنگ و تجدید اسلحه و رفورم نظام را رای نداده ايم برای اینکه وقتیکه پروگرام وزراء بمجلس آمد یکی از مواد آن همین اصلاح نظام و تجدید اسلحه بود که تصويب شد و برای اصلاحات مساوات نظامی يك مبلغی هم گفته شد

استقراض بشود و استقراض از خارجه را که رد کردند قرار شد استقراض داخله بشود شما این را تصویب کرده‌اید و این برای اصلاح نظامی و داشتن قشون مرتب و اصلاح جدید تصویب گردید برای همه تفنگ و فشنگ و توپخانه و غیره تمام تصویب شده است پرروز ما برای تعمیر کشتی می‌گفتیم بهتر این است که بیست هزار فرانک تصویب بشود و تا اندازه محتاج بخارجه نشویم اما هیچ نمی‌گویند که برای جزئیاتیکه برای وزارت جنگ لازم بود مثلا مثل فشنگ سازی اگر کار خانه آنرا داشته باشیم محتاج باین نمی‌شویم که از خارجه بقیه خبلی گراف بفرستیم بیاورند بنده تصور می‌کنم که با آن تصویبی که بیرو گرام وزراء کرده ایم محتاج بتصویب ثانوی نیستیم ولی برای فقره فقره لازم است که تصویب کنیم که برای این فقره چقدر خرج لازم است و برای آن فقره چقدر ولی اسافورم نظام داده و ماتصویر کردیم که دیگر لازم نیست برای هر حرفی مطلبی را که راجع باصا و فورم جدید است مذاکره کنیم که چرا بودجه نیامده است بمقیده بنده این را نباید معطل کرد و باید تصویب نمود و تا یکدهم باید کرد که بودجه زود بیاورد.

وکیل الرعایا - بنده عرض می‌کنم این محتاج با اجازه ثانوی نیست حقی است که قانون داده است و شاید مرضی که بنده کردم درست نتوانستم ادا کنم بنده بیش از اینها که اظهار شد به بودجه اهمیت می‌دهم عرض کردم مملکتی که بودجه ندارد نمی‌تواند بگوید من مشروطه دارم ولی بنده که یک نفر وکیل نمی‌توانم اینجا به نشینم و هر کس از انزلی می‌آید بگوید اینها چقدر بی‌مالانند مال خودشان را که در صحرای ریخته نمی‌روند جمع کنند

اسدالله میرزا - یک مسئله را لازم ست عرض کنم و بعد رای گرفته شود اولاً کمیسیون نظام تصویب نکرده است که این آلات برای چه کار است یعنی باید تصریح کند و ثانیاً استدعا می‌کنم از آقایان نمایندگان که یک وقتی تشریف ببرند میدان مشق به بینند که یک آلات خبلی بزرگی که خریدش در سه چهار سال پیش از این شده است در آنجا افتاده است و عنقریب خشت های زمین روی او را میگیرد و از بین می‌رود در صورتیکه بنده می‌دانم که چندین هزار تومان خرج اوشده است تا اینکه وارد شده اگر چه قیمت آنرا نمی‌دانم و ضمناً خاطر آقای وزیر جنگ را معطوف باین مسئله می‌کنم که اولاً توضیح بدهند این اسباب برای چیست ثانیاً اگر اینها را بیاورند آدمی دارند که اینها را راه بیندازد و فائده از او حاصل شود یا اینکه آنها را مثل اینهایی که در چهار پنج سال قبل وارد کرده اند می‌آورند و در زیر زمین معدوم الاثر میشود.

وزیر جنگ - بمقیده بنده اگر آدمیکه اینها را بکار بیندازد نداشته باشیم باید بدهایا بیاوریم و این کارخانه را ایجاد کنیم مثلا فشنگ سازی را تا حال نداشتیم از این به بعد می‌خواهیم راه بیندازیم و همین طور برای سایر چیزها اگر سابق غفلت شده

است حالا باید شروع کرد این يك اسبابی است که خریده شده از مال دولت بمبلغ کلی و در مقابل این معرف شده است باید قبول کنیم که بزودی اینها را بیاوریم و الا ان هم در شورای نظامی مشغولیم بترتیب اینکارها که جاومکان بهم انداختن اینها را معین کنیم و مهندسی آن چرخها را که بهم بیندازد شاید از خارج بیاوریم.

کاشف - اینکه در خصوص بودجه مذاکره می‌شود و آقایان تمام بودجه دخل را میخواهند بنده عرض می‌کنم این بودجه را که آورده اند تصویب کنید بودجه دخل است بجهت اینکه مملکت امنیت می‌خواهد تا اینکه دخل پیدا کند و بالمکس همین که يك چنین مخارجی برای اصلاحات نظامی تهیه شده پیشنهاد می‌شود ما خودمان مانع می‌شویم و هزاران موانع پیش می‌آوریم بسیاری از وظایف که قل از این پیشنهاد شد و تصویب کردیم و هیچ ایراد نداشتیم و حرفی نمی‌زدیم که این خرجها محل میخواهد یا خیر و همین که سر این مسئله که یکی از مخارج لازم است می‌رسیم فوری بودجه لازم داریم و می‌گوئیم تا بودجه نیاید رای نمی‌دهیم بنده عرض میکنم درباره خرجهایی که قبل از اینها بمجلس آمد که آن چیزهایی بود که جزو هیچ وجوه بود ابتدا جزء مخارج غیر مهمه هم شمرده نمی‌شد خوب بود در آن موارد ما میگفتیم بودجه می‌خواهیم در مورد این اسبابها که مدتی است خریده شده و مبلغ زیادی قیمت آن شده است فقط برای مخارج حمل از انزلی تا نجای او را ایراد نمی‌کردیم و در مسئله کرایه اینکه گفته شد پونی بیست و پنجهزار شده باین ترتیب مخالفم برای اینکه اطلاع دارم که خیلی کمتر از اینهاست و از انتر از این میزان می‌توان حمل کرد.

فهم الملك - صحیح است که کرایه از انزلی تا اینجا از این میزان کمتر است ولی در این مورد اشتباه فرمودند بجهت اینکه اینها اسبابهای نقلیه است و خیلی فرق دارد با سایر اسبابها که حمل میشود بجهت اینکه اینها اسبابهای مخصوصه می‌خواهد و برای یک دستگاه ماشین که باید حمل شود شاید چند دستگاه کاری بخواهد.

نایب رئیس - مذاکره کافی است رای می‌گیریم مطابق این راپورت که از کمیسیون بودجه رسیده است که وزارت جنگ تقاضای شش هزار تومان اعتبار را کرده است از برای حمل این ماشین آلات توپخانه کسانی که تقاضای ایشان را تصویب میکنند و رفته سفید خواهند انداخت.

[ورقه توزیع و رای گرفته شد.]

(مناضد الملك عمده را با بطور اطلاع داد عمده حضار و رفته سفید و آبی - (۱) امتناع (۳)

نایب رئیس - با کثرت تصویب شد و رفته آبی متعلق به آقای میرزا ابراهیم خان اسامی تصویب کنندگان.

آقایان شبانی - فهم الملك - دکتر امیرخان شیخ رضا - حکیم الملك - زنجانی - تقی زاده - حاجی آقا - محمد هاشم میرزا - آدینه محمد خان - معاضد الملك - وکیل الرعایا - نجات لسان - حاجی شیخ علی خراسانی - سید حسین کزازی - مؤمن الملك

سید جلیل - میرزا داود خان - منتصر السلطان - ابوالقاسم میرزا - شیخ علی فارسی - میرزا احمد صدیق حضرت - ذکاء الملك - عز الملك - آقا محمد ارباب کیخسرو - بهجت - اسدالله خان - وکیل التجار سید عبد الحسین - عز الملك - نویری - دهخدا - متین السلطنه - حاجی محمد کریم خان - صدرالعلماء معتمد التجار - دکتر علیخان - ضیاء الممالک - افتخار الواعظین - اردبیلی - حسنعلی خان - سید ابراهیم مدرسی - میرزا محمد علی خان تربیت - حاجی میرزا آقا - حاجی میرزا رضا خان - مصدق الممالک معاضد السلطنه - مرتضی قلیچان - ممتاز الدوله - دکتر اسماعیل خان

سلیمان میرزا - در ماده صد و یازده نظامنامه داخلی می نویسد مجلس در هر موقعی میتواند دستور خود را تغییر بدهد بنده مطابق این ماده تقاضا میکنم امروز دستور مجلس را تغییر بدهند در عوض آن سایر قوانین را شروع نمائیم.

نایب رئیس - راپورت شعبه پنجم رسیده است لکن اول باید رای گرفت در اینکه ببینیم تغییر دستور مجلس تصویب میکند یا خیر.

اسدالله میرزا - علت تغییر چیست باید بگوئید.

میرزا داود خان - علت تغییر این است که می‌بینیم دستور امروز تمام فصول بودجه است و تمام این مذاکرات برای این است که هنوز عایدات مملکت معلوم نشده است چقدر است و تا عایدات مملکت را ندانیم نمیتوانیم در مقابل مخارج را تصویب کنیم.

ارباب کیخسرو - ما امروز يك کار عمده در پیش داریم و آن این است که چند نفر از نمایندگان که آقای دبیر الملك و وزیرزاده باشند استعفا کرده اند و عوض آنها انتخاب نشده است امروز خوب است عوض آنها را انتخاب کنیم.

منتصر السلطان - چون همانقسم که ما خرج را معین کردیم وظیفه نمایندگان است دخل را هم باید معین کنند بنده عرض میکنم يك دخلی است که ما امروز مدتی است طبع و توزیع کرده ایم و آن راجع بمعادن جنوب است و الا ان دو ماه است از کمیسیون آمده است و آقایان نمایندگان اطلاع دارند خوب است حالا که میخواهند دستور را تغییر بدهند بفرمائید آنها بیاورند و بخواهند

محمد هاشم میرزا - چندین مطلب به کمیسیون فوائد عامه رجوع شده و بواسطه کسر اعضا نمیتوانیم داخل مذاکرات آنها بشویم تا آنکه راپورت آنها را بمجلس پیشنهاد نمائیم استدعا میکنم اول انتخاب کسر این کمیسیون بشود بعد شروع به مطلب دیگر نمائیم.

افتخار الواعظین - گمان میکنم آقایان بیکه تقاضا میکنند دستور تغییر داده شود عرضشان نه این است که فقط دستور امروز تغییر داده شود بلکه مقصودشان این است که بعد از این هر لایحه که تقاضای مخارج بکند نمیتوانیم آنها را تصویب نمائیم مگر آنکه کلیه دخل و خرج را بفهمیم اما در باب

دادن بودجه این مشکلی که میفرماید اشکال دارد بنده عرض میکنم صورت جمع و خرج دولت جدید را از ابتدای تشکیل یا از زمان انعقاد مجلس اگر بخواهند شاید يك قدری اشکال داشته باشد ولی بنده نمیدانم صورت جمع و خرج از اول ایستایل را که يك صورت تخمینی خرج را بمجلس بدهد که نمایندگان بدانند عایدات و مخارجات مملکت چقدر است چقدر اشکال دارد که باید آنقدر طول کشیده باشد و بنده باندازه سهم خودم عرض میکنم هیچ لایحه را راجع بخرج تصویب نخواهیم کرد مگر اینکه بدانیم دخل چیست.

اسدالله میرزا - بنده باین نظر مخالفم برای اینکه این انتداری که داده شده است برای تغییر دستور این مشکل نیست پررور يك صورتی دادند برای دستور مادی که اختیار داده اند که که دستور را می توانیم تغییر بدهیم این در مواردی است که می توانیم يك مطالبی را یا و کلاء یا وزراء پیشنهاد نمایند و فوریت آنرا می خواهند آنوقت اسباب این م شود که دستور معطل م شود نه این که بعد از آنکه شروع بدستور کردند و يك جز از آن را خوانندیم آنوقت یکی از آقایان بر خیزد بگوید که من تقاضای کمی بانی را نخوانند آنوقت يك ساعت مذاکره کنیم که چه بخوانیم یکی بگوید راپورت کمیسیون معارف راجع بقانون اساسی معارف را بخوانیم یکی بگوید راپورت کمیسیون فواید عامه راجع به معادن جنوب را بخوانیم الان بنده می بینم که يك ساعت وقتان ضایع شده است برای مذاکره اینکه حالا چه بخوانیم در صورتیکه این را می بایست پررور معین کرده باشیم مگر این که يك مطلبی فوری در نظر داشته باشیم و پیشنهاد بشود و همه متفق باشند که باید خوانده شود و بر دستور مقدم شود بعقیده بنده این اعتراضاتیکه می شود منتظر شویم يك صورتی بیاورند آنوقت باید تمام این هارابلا تکلیف گذاشت باین ترتیبی که آقای وزیر اظهار کردند که خیلی مشکل است و بکلی مارا مأیوس کردند در این صورت بنده عقیده ام این است که هیچ منافاتی ندارد که این مطالب جزئی را نگذاریم و يك چیزی هم از طرف و کلاء پیشنهاد شده است يك هیئتی رامعین کنیم که انفلاروس عایدات مملکت را معین کنند و بیاورند که آنقدر عایدی مملکت است و آنقدر مخارج مملکت است.

نایب رئیس - رای میگیریم کسانی که تصویب می کنند دستور امروز تغییر نماید قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

نایب رئیس - با اکثریت تصویب شد پیشنهادی از طرف بعضی از نمایندگان شده است درخصوص اینکه با گذشتن قانون دیوان محاسبات از مجلس يك کمیسیونی از طرف مجلس برای رسیدگی بامور مالیه تشکیل شود این پیشنهاد خوانده میشود (مرتضی قلی خان پیشنهاد ذیل را قرائت کردند)

نظر باینکه هنوز دیوان محاسبات قانونی تشکیل نشده و نیز بودجه هذه السنه بمجلس نیامده بنده تقاضا می کنم کمیسیونی از طرف مجلس معین شود که تا گذشتن قانون دیوان محاسبات بامور مالیه رسیدگی نمایند.

مماضدالملک و ۱۸ نفر از نمایندگان امضاء کرده بودند.

آقای میرزا احمد - بنابود راپورت معادن جنوب خوانده شود.

نایب رئیس - چون حاضر نیست این را خواندیم.

آقای شیخ ابراهیم زنجانی - باید دانست

این تفتیش از وظیفه نمایندگان هست یا نیست

وکیل التجار - اینکه سؤال فرمودند تکلیف

مجلس است یا نه لازم دانستم مختصری عرض کنم

که آقایان خوب مسبوق شوند البته آقایان میدانند

که بعضی جزئیات و کلیات هست که وارد وزارتخانه

میشود که خیلی محل توجه است مسئله مداخله در امر

وزارتخانه یک چیز است که شاید بنده بیش از

سایرین مانع بوده ام لکن نظارت در وزارتخانه ها يك

چیزی است که از وظایف مجلس است که بایست در تمام

وزارت خانه ها مانظر داشته باشیم ما باید تا امروز دیوان

محاسبات رسا دائر کرده باشیم و این يك غفلت بزرگی

شده است که تا بحال که این مسئله اهم مسائل است از

مجلس نگذشته است اگر چه قانون او آمده است و

هنوز خوانده نشده و مدتی طول خواهد کشید تا خوانده

شود از آن طرف دائماً آقایان شکایت از معین نشدن دخل

و خرج مینمایند و بودجه را میخواهند در صورتیکه معلوم

نیست کسی صدای آنها را در خواستن و وجه اصفا

نمایند یا خیر یکی از فوائد این کمیسیون این است که

زودتر بودجه بمجلس خواهد آمد بواسطه تأکید

که این کمیسیون خواهد کرد و اینکه بعضی فرمودند

اظهارات آقای وزیر جنگ اسباب یأس شده است

عرض میکنم فرمایش آقای وزیر جنگ راجع باین بود

که شما کسر خواهید داشت والا نوشتن جمع و خرج

را اگر چه کرده بودند با آن محاسبین که در وزارت

مالیه هست تا بحال بمجلس آمده بود حالا همین کمیسیون

او را تأکید میکند که زودتر بمجلس بیاید و همه

آقایان میدانند که نظارت در امور مالیه خیلی اهمیت

دارد در آنجا چندین کارهای درهم و برهم پیدا کرده

و هر کدام آنها را بنده لازم میدانم مراقبت شود چند

مطلب است که پیدا شده است ترتیب گندم است

پیدا شده است شعبه دیگر است ترتیب دیگر است شعبه

دیگر است خیلی چیز های دیگر است که پیدا شده

است و مراقبت کلی لازم دارد بنده عرض میکنم این

هیئت از طرف مجلس باید معین شوند و نظارت کامل

بعمل بیاورند باید هم تکلیف آنها را از حیث دادن

راپورت بمجلس معین نمایند و اشخاصی را که انتخاب

مینمایند خوب است ملاحظه فرمایند که از اشخاص

با اطلاع و بصیرت در امر مالیه باشند که بتوانند راپورت

خودشان را کاملاً بمجلس بدهند و درست ملتفت نمایند

حاجی محمد اسماعیل کاشف - این حق

نظارت که اظهار میشود حق همه نمایندگان است

که در امور مالیه بنمایند و همین ملاحظه که نظارت

آنها کاملاً بعمل بیاید قرار داده اند که یک صورتی

کلیه از جمع و خرج مملکتی که اسم آنرا بودجه میگویند

وزارت مالیه بمجلس بفرستد تا تمام نمایندگان در آن ملاحظه

کنند و مطلع شوند و این که حالا یک هیئتی از مجلس بروند

بمعنای نظارت در وزارت مالیه بنده بهیچ وجه تصویب

نمیکنم بجهت اینکه باز اگر يك خلاقی واقع شود

بعده این هیئت قرار خواهند داد.

حاج آقا - در باب دیوان محاسبات که

گفتگو شد و اینکه چون دیوان محاسبات تشکیل

شده است این هیئت موقتاً نظارت داشته باشد گمان

ندارم مخالفی داشته باشد و نظر بهمین مسئله قرار

دادند اعضاء دیوان محاسبات را مجلس انتخاب

نماید چند ماه است که مجلس تشکیل شده و دیوان

محاسبات را تشکیل نکرده و گمان نمی کنم باین

زودیه تشکیل بشود و برای آنکه قانون دیوان

محاسبات تشکیل نشده نمیتوانیم يك وزارتخانه

بدون نظارت بگذاریم دیگر اینکه لازم است این

مسئله را بدانند که نظارت غیر از مداخله است مداخله

آنست که یک نفر يك امری را مداخله نماید و مسئولیت

آنها بعهده بگیرد نظارت هیچ تعهدی ندارد يك

مطلب دیگر هم لازم بود عرض کنم این است که

يك روز آقایان با کمال جدیت يك اظهاراتی میکنند

بعد بر خلاف آن اظهارات اذعان آقایان مشاهده

میشود مثلاً بعضی کمیسیونها را انتخاب میکنند

با کمال اصرار که بیعضی مطالب پرسند وقتی که

آنها بآن خدمت مرجوعه بطوریکه وظیفه آنها است

مشغول میشوند یا در حرفها شنیده میشود که در واقع

اسباب دلسردی آنها است چنانچه کمیسیون هدایه

را آن روز آقایان با آن جد و جهد انتخاب کردند

امروز باز اظهارات میشود که واقعاً مناسب نیست

تقی زاده - بعضی از آقایان میفرمایند که

باید يك جمعی انتخاب شوند برای نظارت در امور

مالیه بنده عرض می کنم همین جمعی که در مجلس

جمع شده است برای همین کار منتخب شده اند که

نظارت در امور مالیه داشته باشند دیگر لازم نیست

که جمع دیگری مجلس انتخاب نماید آن هیئتی که

باید نظارت در امور مالیه داشته باشد آن هیئت را

ملت انتخاب مینماید که آنها را نمایندگان ملت

میگویند و اهم وظایف آنها همین نظارت است

نمیشود این حق را که راجع بمعوم و کلاست مختص

ببعضی نمود و مجلس میتواند این نظارت خودش را

در امور مالیه بایک واسطه بنماید که خیلی مقرب

به حقیقت است که اسم آن واسطه را ماشینده ایم و

خودش را ندیده ایم و او بودجه است که او یکی از

اختراعات عالیه است که علم دنیا باو موفق شده که

بواسطه او میتوان يك نظر صحیحی در امور مالیه

مملکت کرد و دانست آنهایی که مارا وکیل کرده اند

در کرمان و بدولت پول میدهند از برای حفظ مملکت

و آسایش خودشان آیا در همان محل صرف می شود

یا خیر و در آن بودجه معلوم میشود حساب تمام آنها

که چه داده اند و اینها چگونه و در کجا خرج کرده اند

بعقیده بنده اگر مجلس حالیه يك روزی باین مسئله

موفق بشود در واقع یکی از آرزوهای ماست و بنده

همیشه گفته ام و میگویم که برای دوره ما یکی از

افتخار هائی است که بودجه را از دوات میگیریم

و چنانچه تا آخر سال موفق نشویم مثل این است که

مجلس بحقوق خودش نائل نشده است و این راپورت

هارا هم که از کمیسیون میدهند ابداً اعتباری در آنها

نیست و معین است که این راپورت کمیسیون هیچ

ارزشی ندارد و نه تکلیف محل معلوم میشود در این صورت

هر روزی مواجب فلان ضعیفه یا مستوری فلان مستوفی